

**Kansallinen metsäohjelma 2010
Seurantaraportti 2002–2003**

Maa- ja metsätalousministeriö
MMM:n julkaisu 7/2004

Kansallinen metsäohjelma 2010 – seurantaraportti 2002–2003

Julkaisija

Maa- ja metsätalousministeriö

Tekijät

Pertti Elovirta (toim.)

Kannen kuva

Metla/Erkki Oksanen

ISSN 1238-2531

ISBN 952-453-172-0

Taitto: Metla/Anna-Kaisu Korhonen

Kijapaino: Vammalan kirjapaino Oy, Vammala 2004

Kuvailulehti

Julkaisija	Maa, ja metsätalousministeriö	Päivä	huhtikuu, 2004
Tekijä(t)	Pertti Elovirta (toim.)		
Julkaisun nimi	Kansallinen metsäohjelma 2010 – seurantaraportti 2002–2003		
Tiivistelmä	<p>Metsäneuvosto ja sen sihteeristö työryhmineen seuraavat Kansallisen metsäohjelman 2010 toteutumista. Tämä on ohjelman toteutumisen kolmas, vuosia 2002 ja 2003 koskeva seurantaraportti. Seurantatyössä havaittiin, että metsäteollisuuden investoinnit, tuotantokapasiteetti, tuotanto ja vienti ovat kasvaneet Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteiden suuntaisesti. Sen sijaan puutuoteteollisuuden viennin arvo ja kotimaisen ainespuun käyttö eivät ole kehittyneet ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Raakapuun tuonti on kasvanut ennakoitua enemmän ja työllisyys on toistaiseksi säilynyt ennakoitua parempana. Metsäenergian tuotanto ja metsänhoito- ja peruseräparannustyöt ovat lisääntyneet ohjelman mukaisesti kunnostusohjelmasta lukuunottamatta. Vuonna 2002 Kansallista metsäohjelmaa 2010 täydennettiin Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamista koskevalla toimintaohjelmalla (METSO).</p>		
Asiasanat	Kansallinen metsäohjelma 2010, metsätalous, metsäteollisuus, ekologinen kestävyys, metsänhoito, luonnonhoito, osaaminen, kansainvälinen politiikka		
Julkaisusarjan nimi ja numero	MMM:n julkaisuja 7/2004		
Julkaisun teema			
	ISSN 1238-2531	ISBN	952-453-172-0
	Sivuja 49	Kieli	Suomi
	Luottamuksellisuus Julkinen	Hinta	
Julkaisun kustantaja	Maa- ja metsätalousministeriö		
Painopaikka ja -aika	Vammalan kirjapaino Oy, Vammala 2004		
Muut tiedot			

Sisällysluettelo

Alkusanat	7
Kansallisen metsäohjelman 2010 tiivistelmä	8
Kansallisen metsäohjelman seurantaraportin 2002–2003 tiivistelmä	9
Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman osioita, jotka liittyvät Kansalliseen metsäohjelmaan 2010	10
Metsäteollisuudella kasvumahdollisuuksia	12
Metsätalous kannattaa ja työllistää	16
Ekologinen kestävyys turvataan	20
Metsät hoidetaan hyvin	24
Metsistä virkistystä ja luonnontuotteita	29
Metsäosaamista vahvistetaan	31
Suomi on aktiivinen kansainvälisessä metsäpolitiikassa	33
Alueellisten metsäneuvostojen toiminta	36
Liite 1. Metsäneuvoston toimintasuunnitelma 2002–2005	37
Liite 2. METSO-toimintaohjelman toteutuminen vuonna 2003	42
Liite 3. Suomen luonnonsuojeluliitto ry:n kannanotto	47

Alkusanat

Metsillä on yhä edelleen suuri merkitys kaikkien suomalaisten hyvinvoinnille ja toimeentulolle. Kansallisen metsäohjelman tarkoituksena on kehittää metsien hoitoa, käyttöä ja suojelua siten, että Suomen metsät säilyvät terveinä, elinvoimaisina ja monimuotoisina ja samalla tyydyttävät monipuolisesti ja kestävästi suomalaisten aineellisia ja henkisiä tarpeita. Metsäohjelmaa on toteutettu, seurattu ja kehitetty samanlaisessa avoimen yhteistyön hengessä kuin se laadittiin.

Valtiovallalla on merkittävä rooli kansallisen metsäohjelman täytäntöönpanossa muun muassa turvaamalla metsätalouden harjoittamisen edellytykset Suomessa. Markkinaosapuolten tehtävänä on osaltaan pyrkiä siihen, että metsiä käytetään

maassamme mahdollisimman hyvin niiden pitkän ajan kehitystä edistävällä tavalla.

Kansalliseen metsäohjelmaan kuuluu eri toimenpiteiden seuranta ja arviointi, joiden avulla metsien käyttöä ja suojelua parannetaan ja kehitetään jatkuvasti. Käsillä oleva seurantaraportti on valmisteltu kansallisen metsäohjelman seitsemässä seurantatyöryhmässä ja kansallisen metsäneuvoston sihteeristössä. Metsäneuvosto hyväksyi seurantaraportin kokouksessaan 2.3.2004.

Kiitän lämpimästi kaikkia kansallisen metsäohjelman seurantaraportin valmistelussa mukana olleita tahoja ja henkilöitä arvokkaasta ja hyvin tehdystä työstä.

Juha Korkeaoja
Maa- ja metsätalousministeri

Kansallisen metsäohjelman 2010 tiivistelmä

Kansallisen metsäohjelman 2010 valmistelussa toteutettiin avointa ja laajaa yhteistyötä. Metsäohjelmaa valmistelleissa työryhmissä oli laaja sidosryhmien edustus, ja ohjelman valmisteluvaiheessa kansalaisfoorumeihin osallistui lähes 3 000 henkilöä. Valtioneuvosto päätti 4.3.1999 Kansallisen metsäohjelman 2010 hyväksymisestä ja 18.11.1999 Kansallisen metsäohjelman 2010 toteuttamisesta metsien taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyys-suhteen tasapainoisena kokonaisuutena. Valtioneuvosto asetti 26.5.1999 laajapohjaisen metsäneuvoston tukemaan maa- ja metsätalousministeriötä laajakantoisissa ja periaatteellisesti tärkeissä metsäpoliittisissa kysymyksissä. Metsäneuvoston tehtävänä on myös Kansallisen metsäohjelman 2010 toteutuksen seuranta ja ehdotusten tekeminen ohjelman kehittämiseksi taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti tasapainoisena kokonaisuutena.

Kansallisen metsäohjelman 2010 mukaan vuoteen 2010 mennessä pyritään lisäämään metsäteollisuuden kotimaisen ainespuun vuotuista käyttöä 5–10 miljoonalla kuutiometrillä (63–68 miljoonaa kuutiometriin), kaksinkertaistamaan puutuoteteollisuuden viennin arvo 4,2 miljardiin euroon vuodessa ja lisäämään energiapuun käyttöä 0,8 miljoonasta viiteen miljoonaa kuutiometriin vuodessa vuoteen 1999 verrattuna. Valtiovalta huolehtii yhdessä yritysten ja yrittäjien kanssa metsäteollisuuden toimintaedellytyksistä, kuten energian kilpailukykyisestä hinnasta ja tieverkoston kunnosta sekä puutuoteteollisuuden ja puuenergian kehittämiseksi tarvittavista teknologia- ja kehittämisohjelmista.

Ainespuun hakkuukertymän nostaminen edellyttää metsänhoidon ja metsänparannuksen kokonaisinvestointien nostamista noin 250 miljoonan euron tasolle vuodessa. Metsänomistajien osuus lisäyksestä on 67 miljoonaa euroa, valtion ja EU-rahoituksen noin 17 miljoonaa euroa. Valtio panostaa erityisesti metsäsuunnitteluun sekä metsänomistajien neuvontaan ja koulutukseen.

Tuotannon lisäys edistää metsätalouden ja metsäteollisuuden työllisyyttä 10 000–15 000 työvuodella, mutta tuottavuuden noustessa metsäsektorin työllisyys kuitenkin vähenee 95 000:sta 80 000:een henkilötyövuoteen vuoteen 2010 mennessä.

Metsien ekologinen kestävyys turvataan kehittämällä edelleen talousmetsien ympäristönhoitoa maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteisesti vuonna 1994 vahvistaman metsätalouden ympäristöohjelman ja sen seurantojen pohjalta. Metsäluonnon hoidon määrärahaa lisätään. Metsätalouden ympäristökuormitusta vähennetään valtioneuvoston vesiensuojelun periaatepäätöksen mukaisesti. Vahvistetut suojeluohjelmat yksityismailla toteutetaan vuosina 1996–2007 kuuden sadan miljoonan euron suuruisella rahoitusohjelmalla. Lisäksi perustetaan laajapohjainen työryhmä tekemään tutkimuksiin perustuva arvio metsien suojelutarpeesta sekä laatimaan taloudelliset ja sosiaaliset näkökohdat huomioonottava metsiensuojelun tavoite-, rahoitus- ja toimintaohjelma, joka käynnistetään ohjelman valmistuttua. Ohjelma koskee Etelä-Suomea, Oulun läänin länsiosia ja Lounais-Lappia.

Metsänhoitotöiden lisäys kohdistuu etenkin nuoren metsän hoitoon, jossa vuotuinen tavoite nousee 150 000 hehtaarista 250 000 hehtaariin, ja kunnostusohjelmukseen, jossa vuotuinen tavoite kasvaa 75 000 hehtaarista 110 000 hehtaariin. Metsäteiden tekemisen painopiste siirtyy uusien metsäteiden tekemisestä olemassa olevien metsäteiden perusparannukseen. Metsän- ja ympäristönhoidon sekä korjuuvaurioiden seuranta kehitetään.

Metsien monikäyttöön kuuluvat metsästys, poronhoito, keräily, maisema- ja kulttuuriarvot, ulkoilu ja matkailu otetaan huomioon ja niitä edistetään metsien käytön ja suojelun yhteydessä. Metsäosaamista ja metsäalan innovaatiotoimintaa parannetaan kehittämällä tutkimusta, tutkimustulosten käytäntöön vientiä ja koulutusta. Tiedon tuottajien ja käyttäjien vuorovaikutusta

lisätään perustamalla metsäalan innovaatiofoorumi. Aktiivisella kansainvälisellä metsäpolitiikalla, kansainvälisellä metsäntutkimus- ja koulutusyh-

teistyöllä sekä metsä- ja ympäristöviestinnällä turvataan Suomen edut ja edistetään kestävä metsätaloutta.

Seurantaraportin 2002–2003 tiivistelmä

Metsäteollisuuden investoinnit ja tuotantokapasiteetti ovat kehittyneet Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteiden suuntaisesti. Viidennen ydinvoimalan rakentamispäätös on tehty. Metsäteollisuuden tuotanto ja vienti ovat kasvaneet, vaikka vientihinnat ovat viime vuosina laskeneet kansainvälisestä laskusuhdanteesta johtuen. Puutuoteteollisuuden viennin arvo ei ole kasvanut Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteen mukaisesti. Viennin arvo oli 2,56 miljardia euroa vuonna 2002, kun tavoitteena on 4,2 miljardin euron taso.

Metsäteollisuuden tuotannon kasvusta huolimatta kotimaisen ainespuun käyttö ei tähän mennessä ole lisääntynyt ohjelman mukaisesti. Vuosina 1998 ja 1999 markkinahakkuut olivat noin 55 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Vuosina 2002 ja 2003 ne olivat edelleen samalla tasolla. Sen sijaan raakapuun tuonti on kasvanut merkittävästi. Kun raakapuun tuonti vuonna 1998 oli 12 miljoonaa kuutiometriä, nousi se vuonna 2003 jo 17 miljoonaan kuutiometriin.

Metsäsektorin työllisyys, 96 000 henkilötyövuotta vuosina 2002 ja 2003, on säilynyt toistaiseksi korkeampana kuin Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 ennakoitiin. Työllisyyttä ovat pitäneet yllä ohjelman tavoitteiden mukaisesti kasvaneet metsänhoito- ja perusparannustyöt ja energiapuun korjuun kasvu metsätaloudessa sekä

metsäteollisuuden lisääntyneet tuotantomäärät. Metsäsektorin työvoimatarve saattaakin säilyä työministeriön vuonna 2003 julkaistun ennusteen mukaan aiemmin ennakoitua korkeammalla tasolla. Ohjelmakauden loppua kohti saattaa kuitenkin ilmetä työvoimapulaa alan keskeisissä tehtävissä, sillä metsäkoneen- ja puutavara-autonkuljettajia valmistuu alalle ennakoitua tarvetta vähemmän. Myös metsäteollisuus kohtaa työvoiman niukkuusongelman työvoiman vähenemisen ja ikääntymisen myötä.

Kansallista metsäohjelmaa 2010 on täydennetty Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamista koskevalla toimintaohjelmalla (METSÖ). Metsänhoito- ja perusparannustöiden määrät ovat lisääntyneet ohjelman mukaisesti lukuun ottamatta kunnostusojitusta, jonka työmäärä on jäänyt selvästi ohjelman tavoitteesta. Kunnostusojitustavoitetta tuleekin tarkistaa ottamalla huomioon myös vesien suojeluun liittyvät näkökohdat. Metsäautoteitä tehdään ja peruskorjataan riittävästi, mutta maaseudun muu puutavarakuljetuksille välttämätön tieverkko uhkaa rappeutua. Metsäenergian tuotannon lisääntyminen lähivuosina voi merkitä huomattavia muutoksia koko Euroopan raakapuumarkkinoihin ja -kuljetuksiin. Metsäenergian korjuun vaikutuksista maaperään ja metsäluonnon monimuotoisuuteen ei ole toistaiseksi riittävästi tietoa.

Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman osioita, jotka liittyvät kansalliseen metsäohjelmaan 2010

Tiivistelmä

Hallituksen politiikka nojaa taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään kehitykseen, mikä merkitsee tuotannollisen toiminnan, taloudellisen kasvun ja ympäristönäkökohtien tasapainoista yhteensovittamista.

Euroopan unioni

Suomi osallistuu aktiivisesti unionin pohjoisen ulottuvuuden politiikan kehittämiseen uuden toimintaohjelman mukaisesti ja pyrkii pohjoisen ulottuvuuden monenvälisen rahoituksen lisäämiseen.

Talous-, työllisyys- ja veropolitiikka

Hallitus pyrkii siihen, että alueelliset kehityserot kaventuvat ja työllisyys lisääntyy myös siellä, missä työpaikkojen syntyminen on ollut heikkoa ja työttömyys suurinta.

Hallituksen finanssipoliittinen linjaus: Valtiontalouden tasapainoon vaalikauden lopulla tähtäävä finanssipoliittinen linjaus edellyttää suurta pidättyvyyttä menojen lisäämisessä. Kansantalouden kasvuperustan vahvistamiseksi sekä julkisten palvelujen ja sosiaaliturvan epäkohtien korjaamiseksi hallitusohjelmassa on sovittu vuoden 2007 tasossa 1,12 miljardin euroon kohtavista menolisäyksistä vaalikauden aikana. Tämä määrärahojen lisäys sisältyy eduskunnalle 23.5.2003 selontekona annettuihin valtiontalouden kehyksiin vuosille 2004–2007, joita hallitus sitoutuu noudattamaan. Hallitusohjelman mukaisia toimenpiteitä toteutetaan näiden kehysten sallimissa rajoissa.

Aluepolitiikka

Päivitetään maaseutupoliittinen ohjelma. Siinä painotetaan maaseudun yritystoiminnan toimintaedellytysten parantamista sekä julkisten peruspalveluiden saatavuuden turvaamista uusien toimintamallien avulla ja uutta viestintä- ja muuta teknologiaa hyödyntämällä.

Alueellisen kehittämisen ohjelmiin osoitetaan riittävät taloudelliset voimavarat. Aluekehityksen turvaamiseksi huolehditaan liikenneväylien ja liikenneyhteyksien ylläpidosta sekä nopeiden ja kohtuuhintaisten tietoliikenneyhteyksien saatavuudesta koko maassa.

Asuminen

Edistetään puurakentamista erityisesti pientalotuotannossa.

Ympäristöpolitiikka

Ilmastonmuutoksen hidastamiseksi toteutetaan Kioton pöytäkirjan velvoitteet kansallisen ilmastohjelman mukaisesti ja edistetään sopimuksen pikaista ratifiointia.

Luonnonsuojeluohjelmien toteuttamisesta huolehditaan vuonna 1996 hyväksytyin rahoitusohjelman mukaisesti. Luonnonsuojelun toteuttamisen rahoitustarvetta tarkastellaan uudelleen vuonna 2005.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojelun toimintaohjelma toteutetaan. Luonnonsuojelualueiden hoidosta huolehditaan. Luonto- ja virkistysmatkailua kehitetään työllisyyden parantamiseksi.

Natura 2000 -verkostoon sisällytettävien alueiden osoittaminen saatetaan loppuun yhteistyössä

EU:n komission kanssa. Natura 2000 -alueiden hoitoa ja käyttöä edistetään yhteistyössä maanomistajien ja paikallisten tahojen kanssa. Luonnon monimuotoisuuden toimintaohjelma uudistetaan vuonna 2005.

Yrityspolitiikka

Hallitus toteuttaa yrittäjyyden politiikkaohjelman. Siinä selvitetään, miten voidaan kannustaa yrittäjäuralle ryhtymiseen, edistää aloitus- ja kasvuvaiheessa olevien pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja laajentumista sekä naisyrittäjyyttä, sovittaa lainsäädäntöä myös pienten yritysten tarpeisiin, helpottaa yrityksen sukupolvenvaihdoksia, sovittaa yhteen vanhemmuuden ja yrittäjyyden vaatimuksia, sekä kehittää yrittäjien sosiaaliturvan kannustavuutta. Huolehditaan siitä, että koulutuspolitiikan hankkeet ottavat pk-yritysten tarpeet huomioon.

Hallitus laatii yhteistyössä teollisuuden kanssa PuuEurooppa -ohjelman jatkona puutuotealan teollisuuspoliittisen ohjelman, jonka tavoitteena on toimialan tuotteistamisen edistäminen sekä viennin voimakas vahvistaminen Euroopassa ja lähialueilla. Puutuotealan teknologiaohjelmissa korostetaan liiketoiminnan kehittämistä ja ekotehokkaita tuotantotapoja.

Energiapolitiikka

Hallituksen energiapoliittisena tavoitteena on turvata kilpailukykyisen energian saanti ja samalla täyttää kansainvälisten ympäristösitoumusten asettamat velvoitteet. Hallitus edistää monipuolista energiantuotantorakennetta ja pyrkii nostamaan energiahuollon omavaraisastetta.

Hallitus edistää voimakkaasti uudistuvien energialähteiden käyttöä ja energian säästöä muun muassa vero- ja investointituilla. Hallitus toteuttaa eduskunnan ydinvoiman lisärakentamista koskevan periaatepäätöksen yhteydessä hy-

väksymät lausumat, joiden mukaan muun muassa toteutetaan ja tarvittaessa päivitetään uusiutuvien energialähteiden edistämishjelma.

Liikenne- ja viestintäpolitiikka

Tavoitteena on edistää Suomen ja sen eri alueiden kilpailukykyä kehittämällä liikenteen infrastruktuuria. Olemassa olevien liikenneverkkojen osalta pyritään väylien kuntoa ja pääoma-arvoa ylläpitämään ja turvaamaan tiestön, rataverkon sekä yksityisteiden peruspalvelutaso vähintäänkin nykytasoisena.

Metsätalous

Kansallisen metsäohjelman 2010 toteuttamista jatketaan tavoitteena varmistaa puun tuotannon lisääntyminen ohjelmakaudella 5 miljoonaa kuutiometriä ja metsien terveydentilan ylläpitäminen.

Kestävän metsätalouden rahoituslain lisärahoituksella toteutetaan ilmasto- ja energiapolitiikkaa kansallisen metsäohjelman mukaisesti. Lisärahoitus on tarpeen tavoitteen mukaisen puun energiakäytön saavuttamiseksi.

Metsälain mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitukseen käytetyt varat ohjataan kartoituksen päätyttyä vuodesta 2004 lähtien kokonaisuudessaan perusteiltaan tarkistettuun metsätalouden ympäristötukeen.

Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsien monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelman (METSO) toteuttamisen edellyttämä lisärahoitus turvataan. Valtioneuvoston tekemä periaatepäätös kehittää metsien monimuotoisuutta kustannustehokkaasti vapaaehtoisuuden pohjalta ja luo edellytykset metsien suojelulle myös uuden hallituskauden aikana.

Puun käyttöä edistetään erilaisin toimenpitein ja puutuoteollisuudelle laaditaan oma elinkeinopoliittinen ohjelma.

Metsäteollisuudella kasvumahdollisuuksia

Tavoitteet

Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on säilyttää metsäteollisuuden toimintaedellytykset Suomessa kilpailukykyisinä niin, että teollisuus lisää vuotuista kotimaista puunkäyttöään 5–10 miljoonaa kuutiometriä vuoteen 2010 mennessä. Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on myös, että puutuotteiden viennin arvo kaksinkertaistuu vuoteen 2010 mennessä.

Vuotta 2001 koskeneessa Kansallisen metsäohjelman 2010 seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Energiapoliittiset ratkaisut vaikuttavat metsäteollisuuden energiansaantiin ja kilpailukykyyn. Seurataan eduskunnan ydinvoimakeskustelun etenemistä ja mahdollisen ydinvoiman lisärakentamispäätöksen vaikutuksia metsätalouden toimintaedellytyksiin.
2. PuuEurooppa -hankkeen toteuttamista jatketaan ja sen avulla lisätään jalostusastetta ja edis-

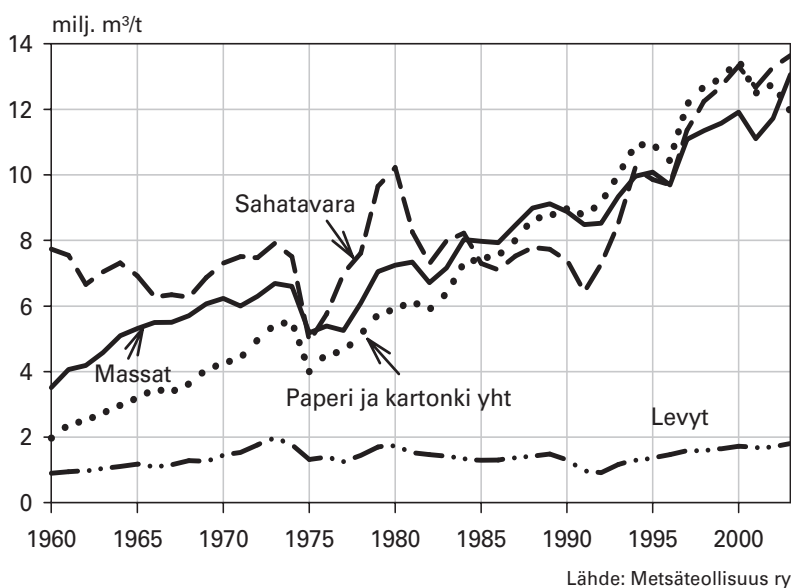
tetään vientiä.

3. Metsäverojärjestelmän muutoksen vaikutukset puumarkkinoihin selvitetään.

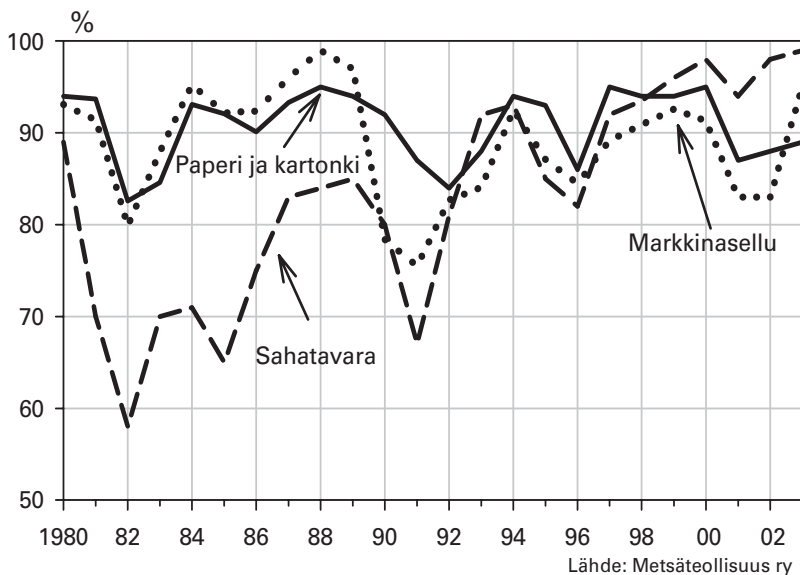
Toteutunut kehitys

Teollisuusmaiden hidas talouskasvu on heikentänyt muutamana viime vuonna metsäteollisuustuotteiden kysyntää lähes kaikissa maissa. Sen seurauksena metsäteollisuus joutui supistamaan tuotantoaan vuosina 2002 ja 2003 niin Pohjois-Amerikassa, Länsi-Euroopassa kuin Japanisakin. Sen sijaan Suomessa metsäteollisuuden tuotanto ja vienti kasvoivat näinä vuosina maailmanmarkkinahintojen alenemisesta huolimatta niin massa- ja paperiteollisuudessa kuin puutuoteteollisuudessaakin. Metsäteollisuuden tuotannon ja viennin ennakoidaan jatkavan Suomessa kasvuaan edelleen vuonna 2004.

Sahatavaraa on tuotettu Suomessa viimeisten viiden vuoden aikana keskimäärin vajaa 13 miljoonaa kuutiometriä vuodessa. Sahatavaran vienti on vuosittain ollut noin 8 miljoonaa kuutiometriä ja vienti on kasvanut etenkin Euroopan ulkopuolisille alueille, kuten Japaniin. Viime vuosien mittavat investoinnit sahateollisuudessa ovat myös nostaneet jalostusastetta. Ensias-teen jalosteiden, kuten höylätyn sahatavaran, tuotantoa ja vientiä on kyetty lisäämään tuntuvasti; niiden osuus sahatavaran viennistä lähenee jo viidennestä. Puutuoteteollisuudessa on investoitu voimakkaasti myös toisen asteen jalostukseen, mikä näkyy esimerkiksi liimapuupalkkien tuotannon

Kuva 1. Metsäteollisuuden tuotanto Suomessa 1960–2003.

Kuva 2. Metsäteollisuuden kapasiteetin käyttöasteet tuoteryhmittäin 1980–2003.

kaksinkertaistumisena viimeisen viiden vuoden aikana. Teknisesti Suomen sahateollisuus on yksi maailman tehokkaimmista. Tuottavuus on kohonnut yksikkökoon kasvaessa ja samanaikaisesti suomalaisten yritysten painoarvo Euroopassa ja maailman markkinoilla on kasvanut.

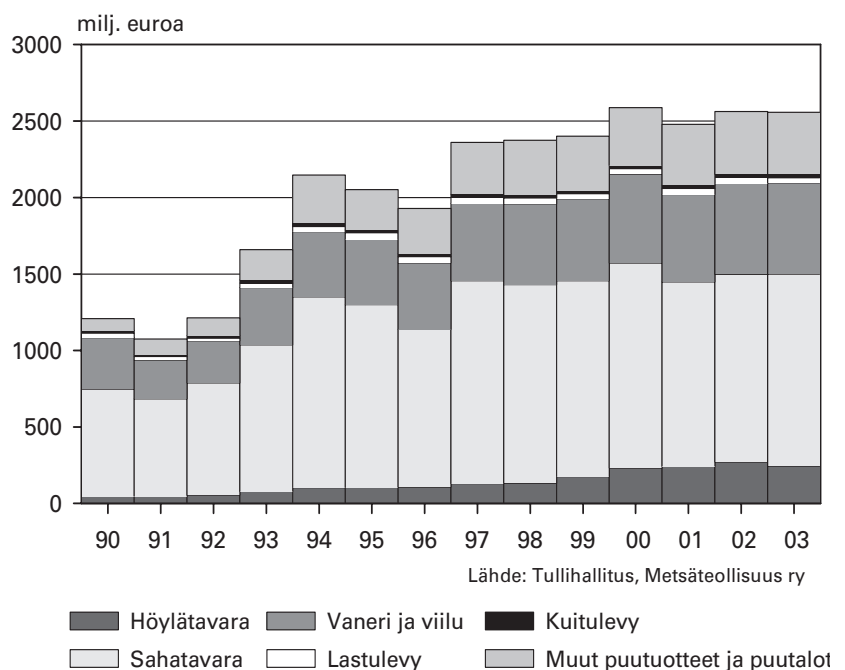
Sahateollisuuden liiketulos kääntyi 2000-luvun alussa jonkin verran tappiolliseksi. Heikentyneen kannattavuuden taustalla on viennin rakenteen muutos, sahatavaran yksikköhintojen lasku ja samaan aikaan jatkunut raaka-aineen tehdashintojen nousu. Raaka-ainekustannusten osuus alan liikevaihdosta on ollut vuosikymmenen alussa keskimääräistä korkeammalla tasolla 70–80 prosentissa. Sahatavaramarkkinoilla on 2000-luvun alussa selvä ylitarjontatilanne etenkin Keski-Euroopassa, jonne viennistä päättyy noin 70 prosenttia.

Puutuoteteollisuus on kehittynyt myönteisesti eri kehittämisohjelmien avulla. Alan liikevaihto yli kaksinkertaistui 1990-luvulla 2,8 miljardista 6,7 miljardiin euroon. Samanaikaisesti myös puutuotteiden kulutus kaksinkertaistui Suomessa nousten noin yhteen

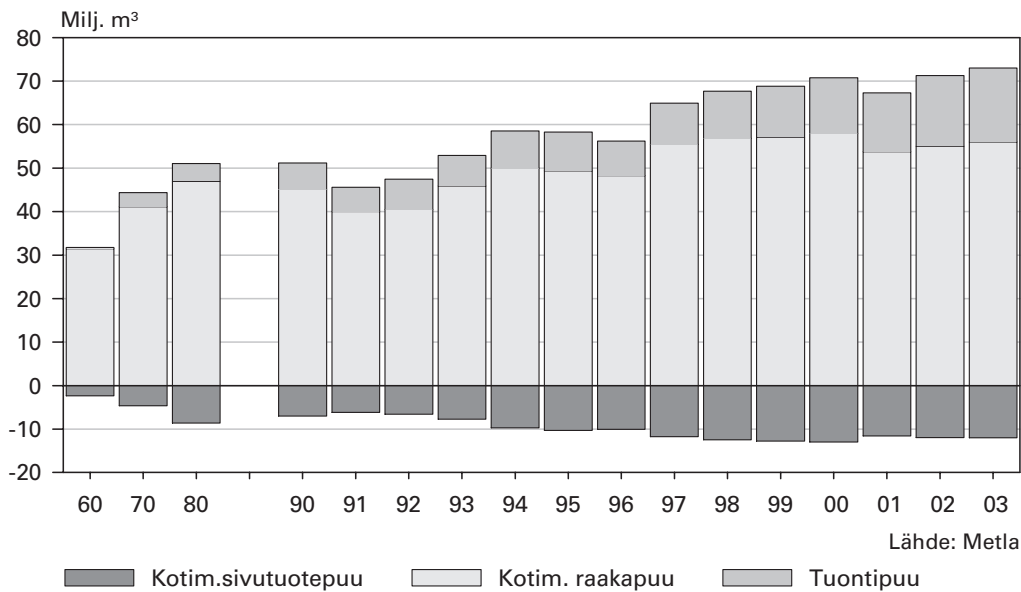
kuutiometriin asukasta kohti vuodessa eli maailman huipputasolle. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman mukaan puutuoteteollisuudelle laaditaan oma elinkeinopoliittinen ohjelmansa yhteistyössä metsäteollisuuden kanssa PuuEurooppa -ohjelmaan liittyen, kuten metsäneuvostokin esitti Kansallisen metsäohjelman toteutumisen vuotta 2001 koskeessa seurantaraportissa. PuuEurooppa-ohjelman tavoitteena on toimialan tuotteistamisen edistäminen, viennin vahvistaminen Euroopassa sekä alan teknologiaohjelmissa liiketoiminnan

kehittämisen ja ekotehokkaiden tuotantotapojen painottaminen.

Metsäteollisuus käytti vuonna 2002 raakapuuta 71 miljoonaa kuutiometriä, josta oli kotimaista puuta 55 miljoonaa kuutiometriä ja tuontipuuta 16 miljoonaa kuutiometriä. Lisäksi metsäteollisuus käytti puutuoteteollisuuden sivutuotteena syntynyttä haketta ja purua 12 miljoonaa kuutiometriä. Vuonna 2003 metsäteollisuuden käyt-

Kuva 3. Puutuoteteollisuuden viennin arvo tuoteryhmittäin 1990–2003.

Kuva 4. Metsäteollisuuden puuraaka-aineen käyttö 1960–2003.

tämän raakapuun määrä kasvoi 73 miljoonaan kuutiometriin ja hakkeen käyttö pysyi edellisen vuoden tasolla 12 miljoonassa kuutiometrissä.

Markkinahakkuut olivat vuonna 2002 ja 2003 noin 54 miljoonaa kuutiometriä ja niiden ennakoitaan pysyvän vuonna 2004 samalla tasolla. Tuontipuun määrä on lisääntynyt jatkuvasti; vuonna 2002 puuta tuotiin 16 miljoonaa kuutiometriä ja vuonna 2003 tuontimäärän kasvoi noin 17 miljoonaan ja vuonna 2004 sen ennakoitaan olevan ainakin 18 miljoonaa kuutiometriä. Erityisesti tukkipuun tuontimäärä on kasvanut. Vuosina 2002 ja 2003 se oli jo noin 5 miljoonaa kuutiometriä vuodessa.

Metsäteollisuuden investoinnit vuonna 2002 olivat 2,1 miljardia euroa, josta kotimaahan investoitiin 0,9 miljardia euroa. Kotimaan investoinnit ovat kohdentuneet pääosin jo olemassa olevien laitosten uudistamiseen ja laajentamiseen. Investoinneilla on myös nostettu tuotannon jalostusastetta. Mekaanisen metsäteollisuuden osuus kotimaan investoinneista vuonna 2002 oli noin 15 prosenttia. Matalasuhdanteen johdosta investointien tuotantoa lisäävä vaikutus ei ole kuitenkaan vielä näkynyt täysimääräisesti tuotantomäärien lisäyksenä, sillä esimerkiksi paperi- ja kartonkiteollisuudessa kapasiteetin käyttöaste oli vuonna 2002 vain 88 prosenttia. Vuonna 2002

metsäteollisuuden investoinnit ulkomailta jäivät edellisvuotta pienemmiksi, runsaaseen yhteensä miljardiin euroon. Lähivuosina metsäteollisuuden investoinnit kotimaassa kohdentuvat edelleen tehtaiden uudistamiseen ja laajentamiseen ja investointien arvioidaan lisäävän tuotantoa keskimäärin kaksi prosenttia vuodessa, mikä merkitsee lisäystä puunkäyttöön vuosina 2003–2005 noin 2,7 miljoonaa kuutiometriä.

Liikenneväylien ylläpitoon tarkoitettu valtion rahoitus aleni vuonna 2003 ja vuosille 2004–2007 valtioneuvoston sopimat määräraha-kehitykset alentavat sitä edelleen. Yleisten teiden kunto on säilynyt entisellään, mutta huonokuntoisiksi luokiteltujen maantiesiltojen määrä on lisääntymässä, eikä valtion rahoituksen nykyinen taso mahdollista maantiesiltojen rakenteellisen kunnon säilyttämistä pitkällä aikavälillä.

Liikenneväylien rahoituksen nykyistä paremmaksi kohdentamiseksi liikenne- ja viestintäministeriö on täsmentänyt valtakunnallisesti merkittävien liikenneverkkojen ja ydinverkkojen määrittelyä, jolla pyritään pitkällä aikavälillä saavuttamaan peruspalvelutasoa korkeampi tavoite-taso. Rautatieverkoston kunto on heikentymässä, koska myös sen ylläpitoon tarvittavien määrärahojen vaje kasvaa, mikä lisää paino- ja nopeusrajoituksia etenkin vähäliikenteisillä rataosuuksilla.

Yksityisteiden kuntoa selvitetään useissa maakunnallisissa hankkeissa, joihin osallistuvat myös metsäorganisaatiot, etenkin metsäkeskukset. Maaseutupoliittisessa kokonaisuohjelmassa valtionapuun oikeutettujen yksityisteiden kunnossapitorahoitustarpeen on todettu olevan 30 miljoonaa euroa vuodessa vuosina 2001–2004, mutta rahoitus vuonna 2003 oli vain kolmasosa tarpeesta.

Eduskunta hyväksyi toukokuussa 2002 Teollisuuden Voima Oy:n hakemuksen viidennen ydinvoimalayksikön rakentamiseksi. Rakentamista on pidetty merkittävänä toimenpiteenä energiaomavaraisuuden turvaamiseksi sekä kasvihuonekaasupäästöjen alentamiseksi osana kansallista ilmastostrategiaa. Metsäsektorille tällä eduskunnan päätöksellä on suuri merkitys.

Ydinvoimapäätöksen yhteydessä saatiin ajan tasalle uusiutuvan energian edistämishjelma vuosille 2003–2006. Ohjelmaan mukaan uusiutuvan energian tutkimusta, kehittämistä ja käyttöönottoa tulee tukea osana monipuolista energian tuotantoa ja omavaraisuutta. Näiden

energiapoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi ohjelmassa esitetään, että energialaitosten investointitukia lisätään ja uusia rahoitusmalleja uusiutuvien energiavarojen hyödyntämiseksi selvitetään.

Suomen metsäpinta-alasta 95 prosenttia, noin 21,9 miljoonaa hehtaaria, on sertifioitu kansallisen sertifiointijärjestelmän, FFCS-järjestelmän mukaan. Ensimmäiset FFCS-järjestelmän mukaiset sertifikaatit myönnettiin vuonna 1999. FFCS-järjestelmä on sisällöltään tarkistettu laajapohjaisessa standardityöryhmässä vuosien 2002 ja 2003 aikana. Tarkistettu sertifiointijärjestelmä on mahdollista ottaa käyttöön vuonna 2005. Suomalaisella sertifikaatilla ei ole omaa puutuotteisiin liitettävää tuotemerkkiä, vaan FFCS on vuonna 2000 hyväksytty mukaan PEFC-järjestelmään, joka on Euroopan lisäksi käytössä myös USA:ssa, Kanadassa ja eräissä Aasian maissa. Suomen FSC-työryhmä hyväksyi FSC-sertifiointijärjestelmään kuuluvan, Suomen metsissä käytettäväksi tarkoitetun standardin keväällä 2002, mutta se ei ole vielä saanut FSC:n hyväksyntää.

Jatkotoimenpiteet

1. Puutuoteteollisuuden ja valtiovallan yhteiset hankkeet ja ohjelmat päättyvät vuoteen 2005 mennessä. Niiden jatkon turvaamiseksi tulee laatia uusi ohjelma, joka tukee kansainvälistä yhteistyötä tuotteiden standardoinnissa, tutkimuksessa ja menekin edistämisessä sekä pk- ja muun teollisuuden verkostoitumisessa. Tätä toimintaa varten tulee kehittää yhteinen rahoitusmalli, joka sisältää myös nykyisin käytössä olevat rahoituslähteet.
2. Tuontipuun määrän kasvaessa sen alkuperän merkitys korostuu laittomista hakuista käynnistyneen keskustelun ja EU:n kasvinsuojeludirektiivin takia. Lisääntyvän puuntuonnin vaikutuksista Kansallisen metsäohjelman 2010 toteutumiseen, metsätalo-

uden harjoittamiseen ja kansantalouteen on tehtävä kattava analyysi.

3. Suomen metsäsektori on riippuvainen kansainvälisestä kaupasta, ja siksi Suomi tukee kaupankäynnin esteettömyyttä ja vapaan kilpailun turvaamista, ja tämän vuoksi myös metsäsertifioinnin on säilyttävä markkinalähtöisenä, viranomaisista riippumattomana toimintana. Suomen on toimittava siten, että EU:n tukipolitiikka ei vääristä metsäteollisuuden kilpailuasetelmaa EU:n sisämarkkinoilla.
4. Yksityisteiden kunnossapito ja metsätalouden kuljetusten turvaaminen edellyttävät, että valtion tuki yksityisteiden kunnossapitoon kolminkertaistetaan nykyisestään ja hallinnonalojen yhteistyötä parannetaan.

Metsätalous kannattaa ja työllistää

Tavoitteet

Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on ainespuun vuotuisen hakkuukertymän nostaminen 63–68 miljoonaan kuutiometriin vuoteen 2010 mennessä huolehtimalla samalla metsänhoidon ja metsätalouden ympäristöhoidon korkeasta tasosta. Tavoitteena on myös vuotuisen energiapuun käytön lisääminen viidellä miljoonalla kuutiometrillä.

Kansallisen metsäohjelman vuotta 2001 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Energiapuun käyttöä, korjuuta ja tilastointia kehitetään ainespuumarkkinoiden tilastointia vastaavaksi.
2. Metsäalan työolosuhteita kehitetään alan vetovoiman sekä työntekijöiden, toimihenkilöiden ja yrittäjien työkyvyn vahvistamiseksi.
3. Kiinnitetään huomiota metsätalouden, ja erityisesti puunkorjuun kannattavuuden ja sen edellyttämien hakkuumäärien kehittymiseen Kansallisen metsäohjelman 2010 suosittelimalla tavalla.

Toteutunut kehitys

Vuotuinen hakkuukertymä on ohjelmakaudella pysynyt ennallaan 60–61 miljoonana kuutiometrillä. Metsäteollisuuden käyttämän ainespuun markkinahakkuut ovat ohjelmakaudella myös pysyneet vuosittain noin 55 miljoonana kuutiometrillä. Tuontipuun määrä on noussut vuoden 1999 noin 13 miljoonasta kuutiometrillä vuoden 2003 noin 17 miljoonaa kuutiometriin. Tuontipuun lisäyksestä pääosa on ollut tukkipuuta ja haketta. Edellytykset Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 asetetun hakkuukertymätavoitteen saavuttamiselle metsäteollisuuden kapasiteetin puolesta ovat jo olemassa, ja kokonaisuutena puuntuotanto on kestäväällä pohjalla.

Metsähakkeen käyttö energian tuotantoon on lisääntynyt ja kehityksen jatkuminen johtaisi tavoitteen – viisi miljoonaa kiintokuutiometriä vuodessa – saavuttamiseen ohjelmakaudella. Vuonna 2002 metsähaketta käytettiin 1,7 miljoonaa kuutiometriä. Vuoden 2003 käyttöarvio on 2,1 miljoonaa kuutiometriä. Myös muu puun energiakäyttö on lisääntynyt.

Kiinteistöjen polttopuun käyttö oli 6,1 miljoonaa kuutiometriä vuonna 2002, josta ainespuun

Taulukko 1. Hakkuut ja metsäteollisuuden puunkäyttö 1999–2003, milj. m³.

	1999	2000	2001	2002	2003 arvio
Hakkuukertymä	60,9	61,5	59,4	60,3	60,8
Markkinahakkuut	55,3	55,9	53,3	54,2	54,7
Raaka- ja jätepuun tuonti	13,2	12,9	15,6	15,9	17,0
Metsäteollisuuden raakapuun käyttö	68,8	70,8	67,3	71,3	73,3

Taulukko 2. Metsätalouden nettokantorahatulot, nettotulos ja arvonlisäys 1999–2002.

	1999	2000	2001	2002
Nettokantorahatulot, mrd euroa	1,541	1,648	1,481	1,523
Yksityismetsätalouden nettotulos euroa/ha	100,1	106,5	94,1	99,0
Metsätalouden arvonlisäys, mrd euroa	2,316	2,578	2,399	2,490

mitat täyttävää puuta oli 5,1 miljoonaa kuutiometriä. Puun käytön lisäämiseksi energiantuotannossa metsäenergian korjuun hinnoittelua, korjuuteknologiaa, mittausta, puskuri- ja varmuusvarastointia ja polttoteknologiaa on kehitettävä edelleen.

Eduskunta edellytti viidennen ydinvoimalan rakennuslupapäätöksen yhteydessä antamassaan lausumassa 19.6.2002, että uusiutuvan energian tutkimusta, kehittämistä ja käyttöönottoa tulee tukea ilmastostrategiaan sisältyvän edistämishojelman mukaisesti, kuitenkin niin, että biomassan käyttöä edistetään ohjelmassa esitettyä enemmän muun muassa veropolitiikan, investointitukien ja teknologian kehittämistukien sekä kestäväns metsätalouden rahoituslain mukaisten valtion rahoitusvarojen lisäresursseilla tehostamalla energiapuun ja turpeen käyttöä. Päätöksen perusteella uusiutuvan energian edistämishojelma on ajantasaistettu koskemaan vuosia 2003–2006.

EU:n päästökauppadirektiivin voimaantuloon valmistautuminen vaikuttaa jo nyt metsäenergi-

an kysyntään ja myös puumarkkinoihin, vaikka direktiivin kaikkia vaikutuksia ei vielä pystytä ennakoimaan. Energiapuun lisääntyvän korjuun vaikutuksia maaperän ravinnetalouteen ja metsäekosysteemin monimuotoisuuteen ei ole vielä riittävästi tutkittu.

Metsätalouden kannattavuutta mittaava yksityismetsien nettotulos oli 99 euroa hehtaaria kohti vuonna 2002. Nettotulos ja sen vähäiset muutokset ohjelmakaudella ovat johtuneet puun hinnan suhdannevaihtelusta.

Metsäalalla toimivien kone- ja puutavara-autorytysten kannattavuus on viime vuosien aikana heikentynyt. Kannattavuutta kuvaavissa tilastoissa auto- ja koneyrityksistä noin neljä viidesosaa on tehnyt positiivisen tuloksen ja viidesosa on ollut tappiollisia vuosittain.

Metsätalouden työllisyys on Kansallisen metsäohjelman kaudella pysynyt suunnilleen ennallaan. Taulukossa 3. esitetään puunkorjuun, metsänhoito- ja perusparannustöiden, puutavaran autokuljetuksen ja metsätaloutta palvelevan

Taulukko 3. Metsätalouden työllisyys 1999–2003, henkilötyövuotta.

	1999	2000	2001	2002	2003
Työntekijät	11 000	11 000	11 000	10 000	11 000
Toimihenkilöt	7 000	7 000	6 000	6 000	6 000
Yrittäjät ja yrittäjäperheenjäsenet	9 000	10 000	10 000	9 000	9 000
Yhteensä	27 000	28 000	27 000	25 000	26 000

muun toiminnan työlliset.

Metsäalan yhteisessä Savotta 2000 -ohjelmassa arvioitiin metsäalalle tarvittavan vuodessa noin 1 000 uutta työntekijää korvaamaan yhtäältä alalta tapahtuvaa työvoiman poistumaa sekä toisaalta määrällisesti kasvaviin tehtäviin. Työntekijätarpeesta sijoittuu ohjelman mukaan noin 400 henkilöä metsäkonetöihin, noin 300 puutavaran autokuljetustöihin sekä noin 100 metsureiksi ja 100 henkilöä toimihenkilöiksi. Tarvelaskelma perustuu hakkuiden yhden prosentin vuotuiselle kasvuoletukselle.

Metsäalan ammatillinen peruskoulutus ei kuitenkaan tuota kysyntää vastaavaa työntekijämäärää työmarkkinoille. Metsureiden koulutuspaikkoja on tulevaan tarpeeseen nähden liikaa ja metsäkoneenkuljettajien sekä puutavara-autonkuljettajien koulutuspaikkoja liian vähän. Energia-alalle ei ole toistaiseksi ammatillista peruskoulutusta. Vuonna 2003 ensisijaisia hakijoita metsäalan perustutkinnon aloituspaikkaa kohti oli 0,4, koneenkuljettajan aloituspaikkaa kohti 0,7 ja metsätalousinsinöörin aloituspaikkaa kohti 2,9 henkilöä.

Pieni ja keskisuuri puuteollisuus on työllistänyt hyvin. Sekä puusepänteollisuus että huonekaluteollisuus ovat laajentuneet ja alalla on edelleen laajenemisvalmiutta. Sekä puusepän- että huonekaluteollisuus työllistivät vuona 2003 kumpikin noin 15 000 työntekijää, sahateollisuus noin 11 000 sekä vaneri- ja levyteollisuus noin 7 000 työntekijää.

Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 arvioitiin metsäsektorin työvoiman vähenevän 95 000 henkilöstä 80 000 henkilöön vuoteen 2010 mennessä.

Tämä kehitys ei näytä ainakaan vielä olevan toteutumassa. Vuosina 2002 ja 2003 metsäsektorin työllisyys oli 96 000 henkilötyövuotta. Työllisyyden pysyminen suhteellisen vakaana metsäsektorilla on perustunut lisääntyneisiin metsänhoito- ja nuoren metsän kunnostustöihin, metsäenergian korjuumäärien kasvuun sekä työntekijämäärien lisääntymiseen mekaanisessa puun jatkojalostuksessa. Työministeriön ennusteessa vuodelta 2003 metsäsektorin työllisyyden ennustetaan alenevan 5,4 prosenttia vuodesta 2000 vuoteen 2010 eli noin 90 000 henkilöön.

Metsänomistajat tekevät omatoimisia metsätöitä 5 000 henkilötyövuoden verran. Määrän on ennustettu laskevan trendinomaisesti, ja se lisäisi siten toteutuessaan vastaavasti metsäammattilaisten kysyntää. Metsätaloudessa ei lähivuosina odoteta merkittävää kokonaistyövoiman lisäystarvetta hakkuumäärien, metsäenergian käytön ja metsänhoitotöiden lisääntymisestä huolimatta. Metsätalouden työllisyys ei näyttäisi tästä syystä myöskään alenevan.

Metsätaloudella ja metsäteollisuudella on suuri aluetaloudellinen merkitys. Metsäsektorin arvonlisäys oli vuonna 2001 koko maan arvonlisäyksestä seitsemän prosenttia, mutta oli yli 15 prosenttia monissa Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnissa. Metsätaloudenkin arvonlisäys oli yli viisi prosenttia useimmissa edellä mainitun alueen maakunnissa. Metsäntutkimuslaitoksessa tehdyn auto- ja puunkorjuualan paikallisvaikutuksia selvittävän tutkimuksen mukaan näiden toimialojen kokonaistyöllisyysvaikutukset paikallistalouksiin ovat puolitoistakertaiset välittömään työllisyyteen verrattuna.

Taulukko 4. Metsäteollisuuden työlliset 1999–2003, henkilötyövuotta.

	1999	2000	2001	2002	2003
Massa- ja paperiteollisuus	40 000	38 000	37 000	39 000	37 000
Puutuoteteollisuus	32 000	34 000	34 000	32 000	32 000
Metsäteollisuus yhteensä	72 000	72 000	71 000	71 000	69 000

Metsätalouden kannattavuus koostuu yhtäältä hakkuumäärien ja kantohintojen tulosta ja toisaalta metsänhoitokustannusten määrästä. Koska metsänhoitotöiden yksikkökustannukset ovat nousseet, vaikka samaan aikaan metsätalouden useiden muiden toimintojen yksikkökustannuksia on pystytty alentamaan, näyttää metsänhoitokustannuksissakin olevan sekä selvä alentamistarve että -mahdollisuus. Eri tahojen tuleekin kehittää toimialan rakennetta, toimintatapoja ja teknologiaa tavoitteenaan kustannusten alentaminen.

Suomen kansallisen metsäsertifointijärjestelmän FFCS:n kriteerit, joita on yhteensä 37 kap-

paletta, asettavat vaatimuksia metsien käsittelylle ja metsätalouden toimijoiden toiminnalle. Kriteeristö pyrkii osaltaan ohjaamaan metsätaloutta ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävään suuntaan. Metsätalouden alueellisia tavoiteohjelmia, metsäsuunnittelua, puuston poistuman enimmäismäärää, taimikonhoitoa, ensiharvennuksia, juurikäävän torjuntaa, metsän uudistamista, korjuuvaurioiden ja metsäluonnon hoidon seuranta, metsäojituksia ja elinkeinonharjoittajien velvollisuuksia koskevissa kriteereissä asetetut vaatimukset toteuttamalla edistetään ja turvataan metsätalouden taloudellista kestävyttä.

Jatkotoimenpiteet

1. Metsätalouden kannattavuuden parantamiseksi tarvitaan nykyistä taloudellisempien metsänhoitomenetelmien kehittämistä, kohtaimaisen kustannustason huomioon ottavaa puun hintakehitystä sekä metsien kehityksen kannalta tarkoituksenmukaiseen ajankohtaan ajoittuvaa töiden tekemistä.
2. Metsäalan työolojen ja alan pienyritysten kannattavuuden kannalta on tärkeää taata ympärivuotinen työ työntekijöille laajentamalla tarvittaessa heidän perinteistä työnkuvaansa sitä monipuolistavin palvelutehtävin. Harvennushakkuutavoitteen saavuttaminen edellyttää niiden taloudellisuuden parantamista korjuutekniikan kehittämisen, työntekijöiden lisäkoulutuksen, työmaaolosuhteiden parantamisen ja metsänkäsittelyn ohjeistuksen kehittämisen avulla.
3. Metsäalan peruskoulutusta tulee kehittää siten, että bioenergia-alalle käynnistetään oma peruskoulutuksensa, metsäkoneopetukseen ja puutavara-autonkuljettajien koulutukseen lisätään aloituspaikkoja ja metsurien koulutuspaikkoja vähennetään. Metsäalan töiden uudelleenorganisoinnin takia ammatillisessa perus- ja amk-koulutuksessa tulee painottaa myös valmiuksia ryhtyä itsenäiseksi yrittäjäksi.
4. Metsäala ei pienuutensa takia sisälly työolojen tilastointijärjestelmiin, joten alan työolojen seuraamiseen ja kehittämiseen tarvitaan oma järjestelmänsä.
5. Metsäenergian käytön lisäämisen tulee perustua liiketaloudelliseen kannattavuuteen, ja sen hankinta tulee ottaa osaksi raaka-puun hankintaa. Metsäenergian käyttöön liittyvän uuden teknologian kehittämiseen tarvitaan edelleen valtion rahoitustukea. Metsänhoitoyhdistyksiä on kannustettava energiapuun hankintaan ja välittämiseen sekä paikallisten metsäenergiaverkostojen kehittämiseen. Metsäenergian mittausta koskevat periaatteet tulee sisällyttää lainsäädäntöön. Metsäenergian ja turpeen toisiaan tukevaa yhteiskäyttöä tulee edistää.

Ekologinen kestävyys turvataan

Tavoitteet

Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on metsien eliölajien ja elinympäristöjen suotuisan suojelutason saavuttaminen ja ylläpitäminen riittävällä suojelualueiden ja monimuotoisesti käsiteltävien talousmetsien yhdistelmällä.

Kansallisen metsäohjelman 2010 ympäristövaikutusten arviointia koskeva täydentävä valtioneuvoston päätös tehtiin 18.11.1999. Päätöksen mukaan ohjelmaa toteutetaan metsien taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyys-suhteen tasapainoisena kokonaisuutena. Siinä edellytettiin arvioinnissa esille tuotujen seuranta- ja lisätutkimustarpeiden huomioon ottamista Kansallisen metsäohjelman 2010 seurannassa.

Kansallisen metsäohjelman vuotta 2001 koskeneessa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden suojelutoimikunnan työn pohjalta jatketaan Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden kehittämistä.
2. Metsätalouden vesiensuojelua kehitetään vesiensuojelun tavoiteohjelman 2005 ja Euroopan unionin vesipolitiikan puitteiden edellyttämällä tavalla. Erityisesti kunnostusohjelmat ja maanmuokkaukset suunnitellaan ja toteutetaan siten, että vesistöjen kuormitus jää mahdollisimman vähäiseksi. Pohjavesien suojelussa toimet kohdistetaan pohjavesivarojen valtakunnallisessa inventoinnissa luokitelluille erityisen tärkeille ja muille vedenhankintaan soveltuville pohjavesialueille.
3. Valmistaudutaan ohjaamaan ympäristötukea metsäalan erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitustyöstä luonnonhoitohankkeisiin vuodesta 2004 alkaen.

Toteutunut kehitys

Valtioneuvosto teki 2002 periaatepäätöksen siitä, että Kansallista metsäohjelmaa 2010 täydennetään Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamista koskevalla toimintaohjelmalla. METSO-monimuotoisuusohjelmaan sisältyy 17 toimenpidekokonaisuutta, joista lyhyen aikavälin toimenpiteitä toteutetaan vuosina 2003–2007 ja pitkän aikavälin toimenpiteitä käynnistetään osin vielä vuoden 2007 jälkeenkin. Monimuotoisuusohjelman lisärahoituksen tarpeeksi arvioitiin 61,7 miljoonaa euroa vuosina 2003–2007, joskaan eräiden toimenpiteiden rahoitustarvetta ei vielä pystytty arvioimaan.

Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelman mukaan monimuotoisuusohjelma toteutetaan turvaamalla sen rahoitus. Vahvistettujen valtion talouskehysten mukaan maa- ja metsätalousministeriön rahoitus METSO-monimuotoisuusohjelman kokeiluhankkeisiin toteutuu täysimääräisenä, mutta metsäluonnon hoidon määrärahat jäävät 75 prosenttiin tavoitetasosta vuonna 2004. Yksityiskohtainen kuvaus METSO-monimuotoisuusohjelman toteutumisesta vuonna 2003 on liitteessä 2.

Suomen kansallisen FFCS-sertifiointijärjestelmän 37 kriteeristä suurin osa pyrkii säilyttämään tai parantamaan talousmetsien monimuotoisuutta. Metsätalouden alueellisia tavoiteohjelmia, metsäsuunnittelua, metsänhoitosuosituksia, puuston poistuman enimmäismäärää, kulotusta, arvokkaiden elinympäristöjen säilyttämistä, vanhoja metsiä, suojelualueiden suojeluarvon säilyttämistä, uhanalaisia lajeja, säästöpuita, viljeltäviä puulajeja, metsätiesuunnitelmia, metsäohjelmia, vesistöjen suojavyöhykkeitä, metsämaan muokkauksia, torjunta-aineiden käyttöä ja lannoitusta koskevien vaatimusten toteuttamisella ylläpidetään tai lisätään metsien monimuotoisuutta sekä ehkäistään tai vähennetään metsätalouden ympäristökuormitusta etenkin vesistöihin.

Kansallisen metsäohjelman 2010 mukaan metsätalouden ympäristökuormitusta vähennetään valtioneuvoston vuonna 1998 tekemän vesiensuojelun periaatepäätöksen mukaisesti. Päätöksen keskeisimpiä tavoitteita on, että sisävesiin ja Itämereen joutuvia fosforin ja typen määriä tulee vähentää vähintään 50 prosenttia vuoden 1993 arvioidusta tasosta. Tämän lisäksi periaatepäätöksessä on asetettu tavoitteita ravinne- ja kiintoainekuormitukselle, lannoitukselle ja pohjavesialueilla tehtäville toimenpiteille.

Metsätalouden osuus vesistöjen kuormituksesta on typen osalta noin viisi prosenttia ja fosforin osalta kahdeksan prosenttia. Suomen ympäristökeskuksen vuonna 2002 teettämän vesiensuojelua koskevan väliarvioinnin mukaan metsätalouden ravinnekuormitus on vähentynyt, mutta asetettuja tavoitteita ei saavutettane ilman vesiensuojelutoimenpiteiden tehostamista. Erityisesti typen osalta tavoitteen saavuttaminen edellyttää kestävänsä metsätalouden rahoituslain mukaisen rahoituksen ulottamista nykyistä laajempiin vesiensuojelutoimenpiteisiin. Vesistökuormitusta osaltaan vähentää se, että Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 esitetystä vuosittaisesta kunnostusohjelmasta (110 000 ha) on toteutettu 70–80 prosenttia.

Vesiensuojelutoimenpiteisiin vaikuttaa jatkossa joulukuussa 2000 voimaan tullut Euroopan unionin vesipolitiikan puitedirektiivi. Direktiivin tavoitteena on kaikkien pintavesien hyvä ekologinen ja kemiallinen tila sekä pohjavesien hyvä määrällinen ja kemiallinen tila 15 vuoden kuluttua direktiivin voimaantulosta. Tavoitteen saavuttamista seurataan uudella luokittelujärjestelmällä, joka tulee direktiivin mukaan käynnistää vuonna 2006.

Maa- ja metsätalousministeriö on käynnistänyt Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion johdolla vesistökuormituksen vähentämisen seurantahankkeen, jonka on määrä valmistua maaliskuussa 2004. Hankkeen tavoitteena on laatia suositukset vesiensuojelutoimenpiteiden laadun parantamiseksi kunnostusohjelmassa, uudistushakkuissa, maanmuokkauksissa ja lannoituksissa sekä selkeyttää metsä- ja ympäristöviranomaisten

välisiä tiedonkulkua ja yhdenmukaistaa menettelytapoja kunnostusohjelmaksiin liittyvissä hallinnollisissa menettelytavoissa.

Taloussuunnitelmassa tehty luonnonhoitotoimenpiteet ovat oleellinen osa metsäluonnon biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä. Metsälaissa luokiteltujen erityisesti tärkeiden elinympäristöjen kartoituksen maastotyöt on saatu pääosin loppuun vuonna 2003. Työhön käytettyä luonnonhoitomomentin rahoitusta vapautuu siten metsätalouden ympäristötukeen ja muuhun metsäluonnon hoitoon. Vuonna 2002 metsätalouteen tarkoitettua ympäristötukea käytettiin noin 1,5 miljoonaa euroa ja luonnonhoitohakkeisiin 0,6 miljoonaa euroa. Vuonna 2003 vastaavat luvut olivat 1,2 miljoonaa ja 0,9 miljoonaa euroa.

Maa- ja metsätalousministeriön asettaman kestävänsä metsätalouden rahoituslakia tarkistavan työryhmän esityksen mukaisesti asetusta metsätalouden ympäristötuesta tarkistettiin vuoden 2004 alusta siten, että tukisopimuksen voimassaoloaika lyhennettiin 30 vuodesta 10 vuoteen. Työryhmä jatkaa vielä ympäristötuen ehtojen tarkistustyötä. Kestävänsä metsätalouden rahoituslakiin lisättiin 1.7.2003 alkaen uusi, 31.12.2007 saakka voimassa oleva 19 a §, joka mahdollistaa osan METSO-monimuotoisuusohjelmaan kuuluvista kokeiluhankkeista toteuttamisen.

Ympäristöministeriö rahoittaa liito-oravan kannan selvittämisen vuosina 2003–2005. EU:n luontodirektiiviin liittyvät metsälain ja luonnonsojelulain muutokset ovat eduskunnan käsiteltävinä. Tarkoituksena on muun muassa parantaa metsäkeskusten ja ympäristökeskusten välistä tiedonvaihtoa liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikoista sekä täsmentää liito-oravan suojelusta aiheutuvien taloudellisten menetysten korvauksia koskevia säännöksiä.

Alue-ekologinen suunnittelu kattaa kaikki Metsähallituksen hallinnassa olevat valtion taloussuunnitelmassa on pyritty turvaamaan taloussuunnitelmien luontoarvot rajaamalla arvokkaat alueet kokonaan (129 000 ha) tai osittain (205 000 ha) metsätaloussuunnitelmien ulkopuolelle. Pohjois-Suomen alue-ekologisia suunnitelmia on tarkennettu luontotietojen ja -arvojen osalta

vuoden 2003 aikana Metsähallituksen ja Suomen luonnonsuojeluliiton sekä WWF:n välisellä yhteistyöllä, kuten metsäneuvosto on esittänyt. Maa- ja metsätalousministeriö on edellyttänyt, että neuvotteluihin tulee vastedes osallistua myös niiden tahojen, joita valtion metsätalouden harjoittaminen Pohjois-Suomessa koskee. Metsähallituksen hallinnassa olevissa valtion metsissä tehtävällä uudella suunnittelukierroksella nykyiset alueekologinen suunnittelu ja luonnonvarasuunnittelu yhdistetään. Tätä suunnittelumallia on vuonna 2002 ja 2003 kokeiltu Kainuun alueella. Oman lisänsä suunnittelun sisältöön tuo METSO-monimuotoisuusohjelmaan sisältyvä talouskäytössä olevien metsien luonnonarvojen inventointi.

Maa- ja metsätalousministeriön kutsumana selvitysmiehenä johtaja Pirkko Saarela antoi esityksen Ylä-Lapin metsä- ja porotalouden yhteensovittamisesta kesällä 2003. Maa- ja metsätalousministeriö julkisti asiasta lausuntokierroksen jälkeen toimintaohjelman joulukuussa 2003.

Vuonna 1996 hyväksyttiin talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa noin 550 miljoonan euron suuruinen rahoitusohjelma, jonka turvin valtioneuvoston hyväksymät suojeluohjelmat on ollut tarkoitus toteuttaa vuoteen 2007 mennessä. Luonnonsuojeluohjelmiin sisältyviä ja niihin verrattavia alueita on suojeltu vuosina 1996–2003 kaikkiaan lähes 219 000 hehtaaria. Vuoden 2004

alussa yksityismailla olevista, suojeluohjelmiin ja Natura 2000 -verkostoon kuuluvista alueista oli toteuttamatta vielä noin 130 000 hehtaaria.

Vuonna 2002 toteutettiin luonnonsuojeluohjelmia yhteensä 25 580 hehtaaria ja vuonna 2003 30 113 hehtaaria. Ohjelmien toteutus painottui lintuvesiin ja soidensuojeluohjelmaan. Rahoitusohjelman tavoitteena on, että pääosa ohjelmista on toteutettu vuoden 2007 loppuun mennessä. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman mukaan rahoitusohjelman toteutuma ja kattavuus tarkistetaan vuonna 2005.

Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 esitetty tavoite luonnonsuojelualueiden hoidon rahoituksen lisäämisestä on toteutunut, sillä vuonna 2003 alueiden hoitoon tarkoitettu määräraha nousi runsaaseen 20 miljoonaan euroon. Rahoitusta on suunnattu aikaisempaa enemmän luonnonsuojelualueilla olevien metsien ennallistamiseen. Yksityisten omistamilla suojelualueilla hoitotöitä on tehty erityyppisinä alueellisina projekteina EU:n LIFE-rahoituksella tai muulla projektirahalla. METSO-monimuotoisuusohjelman myötä myös yksityisten suojelualueiden hoitoon ja niiden luontotietojen inventointiin on varattu valtion varoja yhteensä noin kolme miljoonaa euroa vuosina 2004–2007.

Vuonna 2002 kansallispuistoverkosto täydentyi 35 puistoon, kun lait Repoveden ja Leivonmäen kansallispuistoista tulivat voimaan. Puistojen

Taulukko 5. Luonnonsuojeluohjelmien toteutus 1.1.2004.

Luonnonsuojelualueyypit	Luonnon- suojelualueet	Ohjelmat Valtionmaalla	Ohjelmat Yksityismaalla	Yksityismaiden toteuttamisaste
Kansallis- ja luonnonpuistot	970 400	7 500	3 000	93 %
Soidensuojelu	458 600	137 000	28 700	86 %
Rantojensuojelu	18 700	64 950	21 500	70 %
Lintuvedet	19 200	9 350	46 200	36 %
Lehtojensuojelu	2 960	2 000	1 800	68 %
Vanhat metsät	12 000	305 400	3 200	87 %
Natura 2000 – uudet	4 700	52 800	22 000	53 %
Yhteensä	1 486 560	579 000	126 400	73 %

perustamiseen vaikutti paikallinen ja maakunnallinen aloitteellisuus, koska kyseiset kansallispuistot nähtiin virkistyskäytön ja luontomatkailun kannalta erityisen merkittäviksi.

Metsien suojelun luokittelun ja tilastoinnin yhtenäistämistyöryhmä (SUTI) kokosi vuonna 2002 metsien suojelualueiden luokittelua koskevat tiedot, täsmensi niitä, päivitti suojelupinta-alat ja esitti, että Metsäntutkimuslaitos aloittaisi pysyvän metsien suojelun tilastointijärjestelmän suunnittelun välittömästi. Tavoitteena on kehittää järjestelmä, joka tarjoaisi kattavan ja ajantasaisen taulukkotiedon lisäksi paikkatietoa metsien suojelusta. Työryhmän mukaan vuoden 2002 alussa tiukasti suojeltuja metsiä oli 7,2 prosenttia, varovaiset hakkuut mahdollistavia suojeltuja metsiä 0,4 prosenttia ja rajoitetussa metsätalousoikeudessa olevia alueita 4,5 prosenttia. Kaikkiaan eriastein suojeltuja metsiä oli koko maassa 12,1 prosenttia metsä- ja kitumaan alasta.

Suomi on sitoutunut edistämään biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä Rio de Janeirossa 1992 allekirjoitetulla biologista monimuotoisuutta koskevalla yleissopimuksella. Sopimuksen perusteella on laadittu biologista monimuotoisuutta koskeva kansallinen toiminta-

ohjelma vuosille 1997–2005. Toimintaohjelman monimuotoisuusvaikutukset arvioidaan vuoden 2004 aikana ja tulosten perusteella on aikomuksena laatia uusi ohjelma vuosille 2006–2010.

Suomi on sitoutunut ilmastonmuutoksen torjuntaan kansainvälisten sopimusten puitteissa. Kioton ilmastokokouksen pöytäkirjan mukaan Euroopan unionin tulisi rajoittaa kasvihuonepäästönsä vuosina 2008–2012 vuoden 1990 tasolle. Vuonna 1991 valmistuneessa kansallisessa ilmastostrategiassa on määritelty käytännön toimenpiteet tavoitteeseen pyrkimiseksi. Kasvihuonekaasujen ylivoimaisesti merkittävin lähde maassamme ovat fossiiliset polttoaineet, joiden poltto tuottaa ilmaan hiilidioksidia. Tästä syystä keskeistä päästöjen vähentämisessä ovat energiantuotantoon ja -käyttöön liittyvät toimenpiteet.

Metsätaloudella on ilmastonmuutoksessa kahdenlainen merkitys. Metsät toimivat tehokkaana hiilinieluna, jota voidaan ylläpitää kestäväällä metsätaloudella ja jopa lisätä määrätietoisin metsätaloustoimenpitein. Puuraaka-aineen käyttö useissa pitkäikäisissä tuotteissa, kuten puurakentamisessa, edelleen säilyttää hiilinielu-vaikutuksen.

Asiaan liittyvä Suomen luonnonsuojeluliiton kannanotto on liitteenä 3.

Jatkotoimenpiteet

1. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) rahoitus on turvattava kokeilukauden aikana. Myös vuoden 2007 jälkeen on metsien monimuotoisuuden turvaamiseen suunnattava valtion rahoitusta.
2. Vesiensuojelun tavoiteohjelman mukaisiin typpikuormituksen vähentämistavoitteisiin on keskityttävä aikaisempaa painokkaammin, jotta valtioneuvoston vuonna 1998 tekemän vesiensuojelun periaatepäätöksen ja EU:n vesipuitedirektiivin tavoitteet saavutetaan. Kestävän metsätalouden rahoituslain mukaista rahoitusta tulee laajentaa kaikkiin vesiensuojelussa tarvittaviin toimenpiteisiin yksityismaiden kunnostusojituksissa.
3. Suomen ilmastopolitiikan kannalta on tärkeää, että toteutetaan Kansalliseen metsäohjelmaan 2010 sisältyvät toimenpiteet, joilla säilytetään metsien hiilinieluvaikutus ja toisaalta pyritään tarjoamaan vaihtoehtoisia energianlähteitä fossiilisille polttoaineille. Puutuoteteollisuuden elinkeinopoliittisen ohjelman ja puurakentamisen edistämishjelman valmisteluissa on otettava huomioon ilmastokysymykset. Kunnostusojitusten ja soiden ennallistamisen vaikutukset hiilitaseeseen tulee selvittää.
4. Yksityisten luonnonsuojelualueiden hoitoon on osoitettava niiden hoidon ja kunnossapidon tarpeisiin nähden riittävät määrärahat.
5. Metsäntutkimuslaitoksen tulee ryhtyä pitämään resurssiensa puitteissa metsien suojelutilastoa osana Suomen virallista tilastoa.

Metsät hoidetaan hyvin

Tavoitteet

Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on huolehtia metsänhoidosta ja metsänparannustöistä siten, että 63–68 miljoonaan kuutiometriin kohoava vuotuinen ainespuun hakkuukertymä on kestäväällä pohjalla. Tämä edellyttää puuntuotannon kokonais-investointien nostamista takaisin aikaisemmalle noin 0,25 miljardin euron tasolle vuodessa.

Kansallisen metsäohjelman vuotta 2001 koskevassa seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Kaikkia metsänhoidon työmäärätavoitteita ei saavuteta nykyisellä rahoitustasolla. Eri työläjien merkityksen tarkastelu tulisi ottaa osaksi Kansallisen metsäohjelman 2010 evaluointia sekä selvittää uusia rahoitusmuotoja ja mahdollisuuksia parantaa työn tuottavuutta.
2. Metsänhoito- ja perusparannustöitä edistetään Huomisen metsät -viestintäkampanjalla.
3. Kestävän metsätalouden rahoituslain mukaisten töiden painopisteet vuonna 2002 ovat kunnostusojitus, erityisesti sen vesiensuojelun kehittäminen sekä nuoren metsän hoito. Erityistä

huomiota kiinnitetään metsänuudistamisen laadun parantamiseen sekä myrskytuhoalueiden kunnostukseen.

Toteutunut kehitys

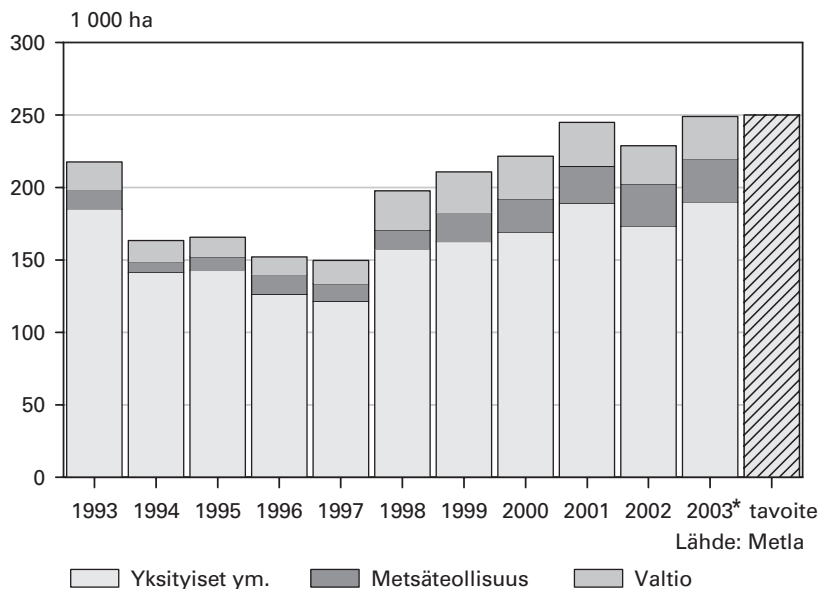
Taimikonhoidon määrä on noussut merkittävästi 1990-luvun lamavuosien jälkeen. Myönteiseen kehitykseen ovat vaikuttaneet metsänomistajien lisääntynyt kiinnostus yleensäkin metsänhoitotöihin, taimikonhoitoon painottuneet neuvontahankkeet sekä valtion tuen suuntaaminen aiempaa enemmän taimikonhoitoon ja nuoren metsän kunnostukseen.

Metsänviljelymäärät ovat vaihdelleet vuosittain verraten vähän. Tämä johtuu siitä, että avohakkuiden määrä on vaihdellut vähemmän kuin muiden hakkuiden.

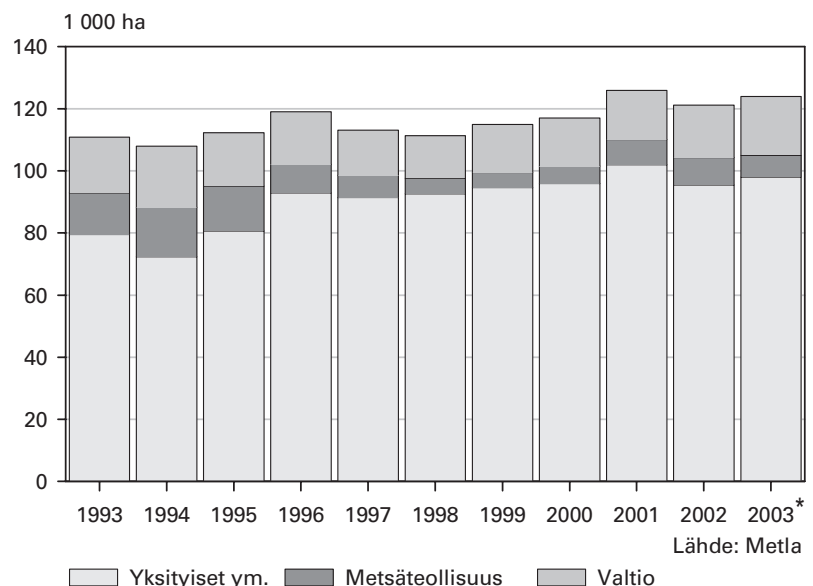
Ensiharvennushakkuiden määrä on noussut, mutta se on edelleen riittämätön metsien hyvän kehityksen kannalta. Syynä on etenkin kotimaisen mäntykuitupuun hakkuumahdollisuuksiin nähden vähäinen käyttö, joka on ensi sijassa aiheutunut mäntykuitupuuta korvaavan puuraaka-aineen tuonnista.

Vuosittaiset kunnostusojitusmäärät ovat pysyneet vuosittain lähes saman suuruisina jääden noin 80 000 hehtaarin tasolle, joka on selvästi Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 asetettua tavoitetta alhaisempi. Yhtenä esteenä asetetun tavoitteen saavuttamiselle on ollut ojalinjoilta kertyvän kuitupuun huono menekki.

Uusien metsäteiden tekeminen on vähentynyt ja painopiste on siirtynyt Kansallisen metsäohjelman 2010 mukaisesti metsäteiden perusparannukseen. Vuonna 1995 uusia metsäautoteitä tehtiin vielä 2600 kilometriä ja vanhoja metsätei-

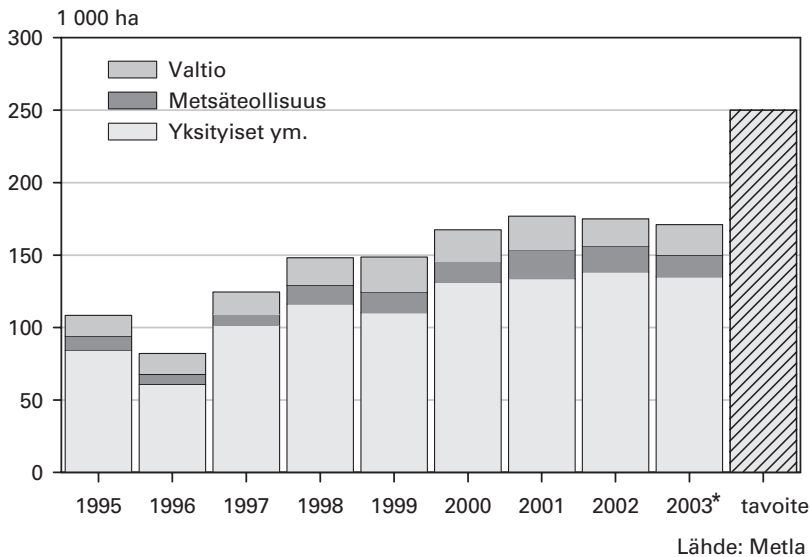
Kuva 5. Taimikonhoitopinta-alat metsänomistajaryhmittäin 1993–2003 (* ennakkoarvio).

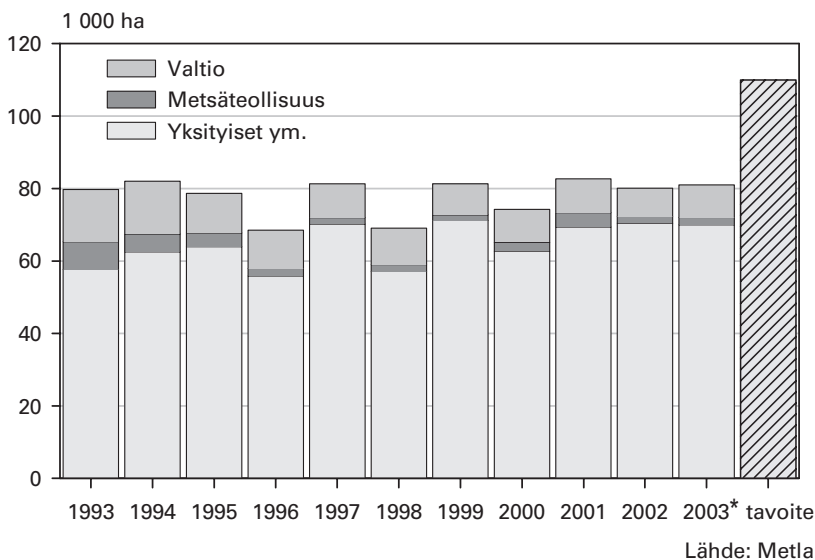
Kuva 6. Metsänviljelypinta-alat metsänomistajaryhmittäin 1993–2003 (* ennakkoarvio).

tä perusparannettiin 1 000 kilometriä. Vuonna 2002 uusia metsäteitä tehtiin enää 1 300 kilometriä, kun taas metsäteiden perusparannuksen määrä oli kasvanut 1 500 kilometriin.

Vuonna 2002 metsänhoito- ja perusparannustöiden kokonaiskustannukset olivat 237 miljoonaa euroa. Investoinnit lähestyvät kustannuksiltaan Kansallisessa metsäohjelmassa 2010 arvioidua 250 miljoonan euron suuruista vuotuista

Kuva 7. Ensiharvennushakkuiden pinta-alat metsänomistajaryhmittäin 1995–2003 (* ennakkoarvio).

Kuva 8. Kunnostusojituspinta-ala metsänomistajaryhmittäin 1993–2003 (sisältää sarjan alkuvuosina myös uudisojituksen, * ennakkoarvio).

panostusta metsänhoito ja perusparannustöihin.

Vuonna 2002 valtion rahoitusta, tukea ja lainaa, käytettiin metsänhoito- ja perusparannustöihin yksityismetsissä 59,5 miljoonaa euroa. Vuonna 2003 valtion tuesta noin neljännes käytettiin töiden suunnitteluun ja kolme neljänneistä käytettiin varsinaisiin töihin. Töiden suunnitteluun käytetyn valtion tuen osuus vaihtelee työlajeittain paljon. Metsäteiden tekemisen ja perusparannuksen sekä kunnostusojituksen suunnitteluun

käytetyn valtion tuen osuus on yli puolet kyseisiin töihin myönnettystä valtion tuesta.

Kestävän metsätalouden rahoituslain mukaiset metsänhoito- ja perusparannusvarat käytettiin vuosina 2002 ja 2003 kokonaan. Hyvän työllisyystilanteen ja hyvien sääolosuhteiden takia metsänparannustöitä jatkettiin valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen loppumisesta huolimatta, jolloin vuodelle 2003 siirtyi rahoitettavaksi 8,6 miljoonan euron edestä vuonna 2002 tehtyjä metsänparannustöitä. Vastaavasti vuodelle 2004 siirtyi rahoitettavaksi 5,5 miljoonan euron edestä vuonna 2003 tehtyjä metsänparannustöitä. Valtion vuoden 2003 ensimmäiseen lisätalousarvioon sisältyneiden lisämäärärahojen turvin valtion osarahoittamille metsänhoito- ja perusparannustöille asetetut tulostavoitteet saavutettiin tai ylitettiin vuosina 2002 ja 2003 nuoren metsän hoidossa, metsäteiden tekemisessä ja niiden perusparannuksessa. Ainoastaan kunnostusojituksen tulos jäi alle tavoitteen 91 prosenttiin.

Heinäkuussa 2002 Unto-myrsky kaatoi metsää etenkin Etelä- ja Pohjois-Savossa tuhansia hehtaareita. Pääosa myrskytuhoista metsetettiin kesän 2003 aikana.

Kestävän metsätalouden rahoituslakiin tehtiin eräitä teknisiä muutoksia vuoden 2003 alussa. Tärkein muutos oli energiapuun haketustuen jatkuminen vuoden 2007 loppuun saakka. Sen lisäksi juurikäävän leviämisen estämiseksi sen mekaaninen torjunta hyväksyttiin otettavaksi valtion rahoituksen piiriin, minkä toimenpiteen EU:n komissio hyväksyi 12.11.2003.

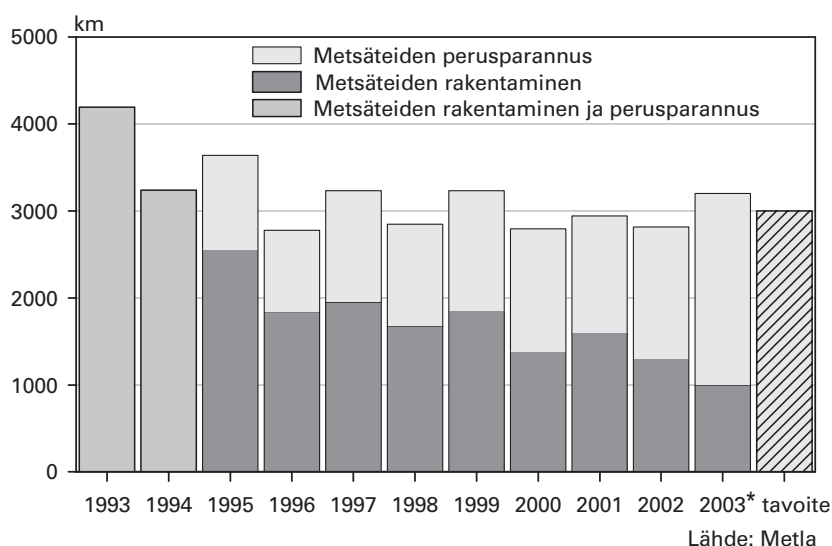
EU:n rahoituskaudella 2000–2006 toteutettavien tavoite 1-, 2- ja 3-ohjelmien sekä alueellisen

maaseudun kehittämissuunnitelman (ALMA) puitteissa on toteutettu metsä- ja puutaloustoimenpiteitä. Tavoite 1-, 2- ja 3-ohjelmat sekä ALMA ovat tarjonneet laajan valikoiman metsä- ja puutaloutta edistäviä rahoitusmahdollisuuksia, joita metsäkeskukset, metsänhoitoyhdistykset ja muut alueelliset toimijat ovat hyödyntäneet. Esimerkiksi ALMA-ohjelman rahoitus metsätaloushankkeisiin on ollut vuosittain noin 20 miljoonaa euroa. Metsähankkeet ovat perustuneet metsätalouden alueellisiin tavoiteohjelmiin.

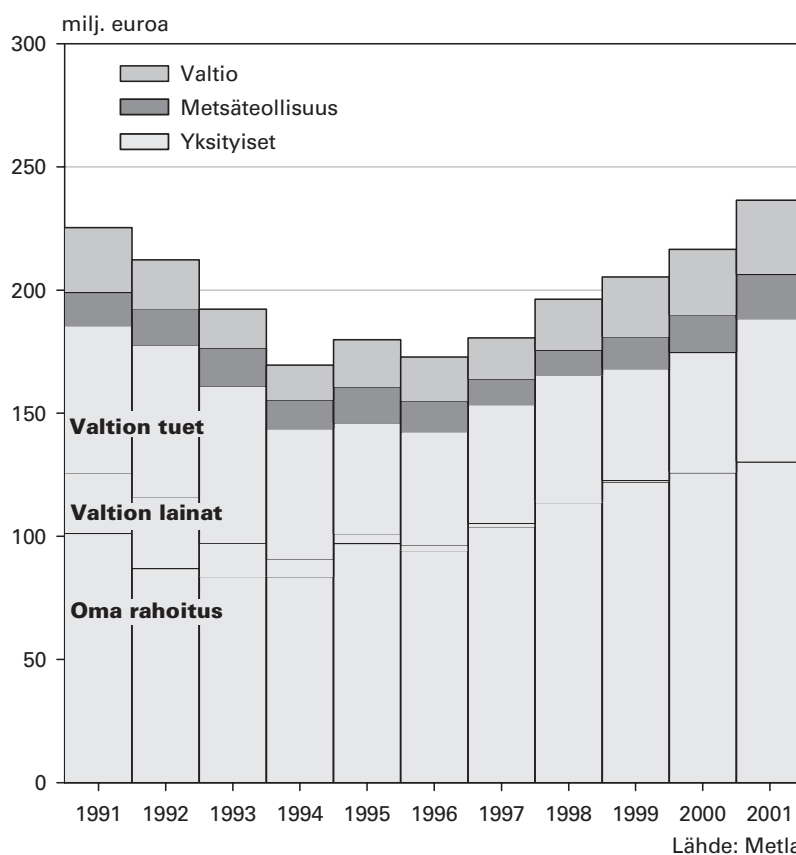
Koska Huomisen metsät -hanke ei edennyt sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti, maa- ja metsätalousministeriö lopetti hankkeen vuoden 2002 toukokuussa. Viisivuotinen Nuoren metsän hoito-kampanja päättyi vuoden 2002 lopussa. Kampanja onnistui hyvin tavoitteissaan.

Suomen metsäsertifointijärjestelmän vaatimusten mukaisella toiminnalla pyritään muun muassa rajoittamaan puunkorjuuvaurioiden syntyä, ylläpitämään hyvää luonnonhoidon taso ja ohjaamaan kunnostusojitukset taloudellisesti järkeviin kohteisiin. Lisäksi kriteereiden mukaisella toiminnalla pyritään edistämään metsänuudistamista ja kiireellisten taimikonhoitotöiden ja ensiharvennusten tekemistä. Metsänomistajien ja henkilöstön koulutusta sekä työntekijöiden ohjeistamista koskevilla vaatimuksilla pyritään lisäämään metsissä työtä tekevien ammattitaitoa.

Metsänhoitotöiden luontolaadun, puunkorjuujälkien ja metsänuudistamisen tarkastusten

Kuva 9. Metsäteiden tekeminen ja niiden perusparannus 1993–2003, kaikki metsänomistajaryhmät yhteensä (* ennakkoarvio).

Kuva 10. Metsänhoito- ja perusparannustöiden nimelliset kokonaiskustannukset omistajaryhmittäin vuosina 1991–2001.

mukaan töiden laatu on säilynyt vuosina 2002 ja 2003 edellisvuosien tasolla. Toimenpiteiden laatu oli erinomainen tai hyvä 92 prosentilla pinta-alasta. Metsänuudistamisen laadun seurantamallin kehittämistyö päättyi vuoden 2001 lopulla, minkä jälkeen sitä on käytetty yhä useamman metsänhoitoyhdistyksen toimialueella yhdistysten, alueen metsäkeskuksen ja Metsäntutkimuslaitoksen yhteistyönä.

Hirvieläinten metsille aiheuttamat tuhot säilyivät edelleen vuosina 2002 ja 2003 korkealla tasolla maa- ja metsätalousministeriön asettamia tavoitteita suuremmiksi kasvaneiden hirvieläinti-

heyksien vuoksi. Syksyn 2002 ja 2003 ennätyselliset jahdit kuitenkin pienensivät talvehtivaa hirvikantaa.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio aloitti hyvän metsänhoidon suositusten osittaisen tarkistamistyön vuonna 2002. Vuonna 2003 suosituksia täydennettiin kuusialikasvosten kasvattamista ja tyvilahokusikoiden uudistamista koskevilla suosituksilla. Lisäksi selvitettiin puiden ravinneperäisten kasvuhäiriöiden terveyslannoitusta sekä talousmetsien luonnonhoitoa. Myös Metsähallitus aloitti ympäristöoppaansa tarkistamistyön.

Jatkotoimenpiteet

1. Metsänhoito- ja perusparannustöiden työmäärien säilyminen Kansallisen metsäohjelman 2010 mukaisena edellyttää, että valtion tuen reaaliarvo ei alene. Metsänhoito- ja perusparannustöiden suunnittelua ja organisointia on tarpeen kehittää. Taimikonhoitotyöt on pyrittävä tekemään puuntuotannollisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaisena ajankohtana.
2. Kestävän metsätalouden rahoituslain selkiyttämiseksi metsäenergian korjuu on eriytettävä omaksi kokonaisuudekseen tai siitä on säädettävä oma lakinsa. Metsäenergian korjuun on oltava ekologisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaista.
3. Hirvien talvehtivaa kantaa tulee pienentää niin, että niiden aiheuttamat vahingot maa- ja metsätaloudelle sekä liikenteelle vähenevät. Hirvieläinten talvikannan inventointia tulee kehittää sekä vahinkojen korvausjärjestelmä tulee uudistaa.
4. Metsänuudistamisen laadun seuraamiseen alueittain ja toimijoittain on kehitetty toimiva malli. Sen vaikuttavuus tulee tutkia jatkohankkeessa vuoteen 2006 mennessä.
5. Ojitusalueiden ainespuun ja metsäenergian yhteiskorjuuta on kehitettävä edelleen.

Metsistä virkistystä ja luonnontuotteita

Tavoitteet

Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on huolehtia siitä, että metsien käytössä ja suojelussa otetaan huomioon metsien perinteiset käyttömuodot ja edistetään metsistä saatavaa monipuolista aineellista ja henkistä hyvinvointia. Luontomatkailupalveluiden tuotteistamista ja markkinointia kehitetään.

Vuotta 2001 koskeneessa Kansallisen metsäohjelman 2010 seurantaraportissa metsäneuvosto esitti jatkotoimenpiteenä:

1. Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun tutkimusta ja koulutusta lisätään sekä innovaatioita kehitetään Tulevaisuuden Metsäsalit -hankkeen puitteissa.

Toteutunut kehitys

Virkistyskäyttö ja muiden luonnontuotteiden kuin puun hyödyntäminen osana metsätaloutta on murroksessa. Satunnaisen ja henkilökohtaiseen aktiivisuuteen perustuvan luonnon virkistyskäytön rinnalle ja tilalle on vahvasti nousemassa luontomatkailu yritystoimintana. Luontomatkailu on nopeimmin kasvava matkailun osa-alue niin Suomessa kuin maailmanlaajuisestikin. Luontomatkailun aluetaloudellinen merkitys on paikoin jo huomattava. Neljäsosa matkailusta on luontomatkailua, Lapissa jopa 95 prosenttia.

Useimmille suomalaisille kosketus metsään syntyy vapaa-aikana metsässä liikuttaessa marjastuksen, sienestyksen, metsästyksen, jonkun muun luonto- ja ulkoiluharrastuksen tai kuntouluvuoksi. Suomen metsäsertifiointijärjestelmän mukaisesti vastuullisen jokamiehen oikeudet on turvattava metsätaloudessa. Muun muassa vapaa-ajan liikkuminen, marjojen, kukkien ja sienten poiminta, risujen ja käpyjen keräily ja vesistöissä liikkuminen on turvattu. Joka neljäs

harrastaa myös vapaa-ajan metsätöitä esimerkiksi tekemällä polttopuita. Vapaa-ajan asuntojen määrän lisääntyminen – nykyisin jo noin 450 000 – on lisännyt vastaavasti jokamiehen oikeudella tapahtuvaa metsien virkistyskäyttöä. Vapaa-ajan asunnot ovat myös entistä useammin ympärivuotisessa käytössä, mikä lisää osaltaan luonnossa virkistäytymistä.

Valtioneuvosto teki vuonna 2003 periaatepäätöksen toimintaohjelmasta luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kehittämiseksi. Periaatepäätöksessä arvioitiin luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun työllisyysvaikutukset merkittäviksi. Ohjelman tavoitteena on selkiyttää eri toimijoiden vastuita ja toiminnan tavoitteita, parantaa luonnossa toimimisen edellytyksiä, säilyttää luonnonympäristön vetovoimatekijöitä, kehittää luonnossa virkistäytymisen tuotteistamista ja alan toimijoiden yhteistyötä sekä lisätä kysyntälähtöisyyttä, osaamista ja tiedon saatavuutta luontomatkailumarkkinoilla. Luontomatkailun arvioidaan kasvavan edelleen muuta matkailua nopeammin. Matkailun kasvuksi on arvioitu neljä prosenttia vuodessa ja luontomatkailun kasvuksi jopa kahdeksan prosenttia vuodessa.

Tavoitteena on saada luontomatkailun ja virkistyskäytön kysyntä ja tarjonta kohtaamaan. Kysynnän selvittäminen edellyttää kansalaisten ja matkailijoiden tarpeiden tuntemista ja tarpeiden muutosten jatkuvaa seuranta. Kysynnän muutokset tulisi kyetä ennakoimaan luontomatkailunkin edellyttämien investointien pitkäaikaisuuden vuoksi. Palvelutarjonnan tunnettuutta olisi lisättävä. Virkistyskäyttömahdollisuuksien kannattavaan ja näkyvään yhteismarkkinointiin ei ole riittävästi valmiuksia ja voimavaroja. Kulluttajien on vaikea saada tietoa virkistyskäytön ja luontomatkailun palveluiden kokonaisuudesta. Virkistyskäytön aluetaloudellisia ja työllisyysvaikutuksia ei myöskään tunneta riittävästi.

Lapin yliopistoon on perustettu metsäneuvoston suosituksen mukaisesti luontomatkailun

määräaikainen professori. Tulevaisuuden Metsäsalit -hanke käynnistyi vuonna 2003 Metsäalan tulevaisuusfoorumi -hankkeena, ja sen puitteissa kehitellään myös luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun innovaatioita.

Pääasiallisesti virkistyskäyttöön varattuja alueita on toistaiseksi melko vähän ja virkistyskäyttö on harvoin alueen ensisijainen käyttömuoto. Ulkoilulain mukaisia retkeilyalueita on perustettu toistaiseksi vähän. Ulkoilureittejä on noin 50 000

km, joista huomattava osa sijaitsee talousmetsissä. Ulkoilulain mukaisissa ulkoilureittitoimituksissa ei kuitenkaan aina ole löydetty keinoja reittien ja niiden puskurivyöhykkeiden perustamiseksi eri osapuolia tyydyttävällä tavalla.

Metsien eri käyttömuotoja sovitetaan yhteen sektoroiduilla ohjausjärjestelmillä ja säädöksillä. Käyttömuotojen painotukset heijastavat yhteiskunnan ja sen jäsenten odotuksia metsistä saatavilla olevista hyödyistä.

Jatkotoimenpiteet

1. Virkistyskäyttömahdollisuuksien lisäämiseksi ulkoilulakia tulee uudistaa siten, että reittitoimituksia kevennetään hallinnollisesti ja että toimituksissa määritellään myös periaatteet ja korvaukset reitteihin rajoittuvien lähimetsien virkistyskäytön huomioon ottavasta hoidosta.
2. Metsien virkistyskäytön kehittämistä ja koordinaatiota varten tulee asettaa alan toimijoista koostuva virkistyskäyttöryhmä.
3. Virkistyskäytön ja luontomatkailun palveluista tiedottamista kehitetään kuntien, Metsähallituksen ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä.
4. Metsien virkistyskäytön tilastointia tulee kehittää.

Metsäosaamista vahvistetaan

Tavoitteet

Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on parantaa metsäosaamista vahvistamalla edelleen tutkimukseen, koulutukseen ja kansainvälistymiseen perustuvaa metsäalan innovaatiotoimintaa.

Vuotta 2001 koskeneessa Kansallisen metsäohjelman 2010 seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Wood Wisdom II -tutkimusohjelman, Puu-Suomi -toimintaohjelman, Puutuotealan verkostomallisen osaamiskeskuksen ja PuuEurooppa -kampanjan yhteistyötä ja koordinaatiota tiivistetään, erityisenä tavoitteena on tutkimustiedon siirtäminen käytäntöön.
2. Jatketaan metsäalan tunnettuutta edistävää toimintaa varhaiskasvatuksesta lukioihin asti.

Toteutunut kehitys

Kauppa- ja teollisuusministeriön teollisuusstrategiaan pohjautuen on käynnistetty kansallisia klusteritutkimusohjelmia, jotka perustuvat laajaan eri osapuolten väliseen yhteistyöhön. Tutkimusohjelmissa tutkimuksesta saatavat hyödyt ja ulkoisvaikutukset ovat huomattavasti suuremmat ja osaamisen leviäminen laajempaa kuin yksittäisissä erillistutkimuksissa. Julkinen tutkimuksen tukeminen ja kansainvälisyyden edistäminen ovat tarpeen, koska yrityksillä ei ole intressiä julkaista ja levittää omia tutkimustuloksiaan. Julkisen tuen avulla saavutetaan kunnianhimoisemmat tavoitteet, innovaatioiden kaupallistumisvaihe aikaisuu, eri toimijoiden välinen yhteistyö lisääntyy, verkottuminen edistyy ja yritysten tutkimusresssien käyttö lisääntyy.

Suomen Akatemian strategiassa edellytetään uusien ratkaisujen etsimistä tiedemaailman toimijoiden yhteistyömuodoille, tutkimuksen ja opetuksen laadun ja tehokkuuden parantamista ja globaalin ajattelun vahvistamista. Euroopan

unionissa lähtökohdaksi on hyväksytty eurooppalaisen tutkimusalueen muodostaminen. Tavoitteena on vuoteen 2010 mennessä nostaa Eurooppa maailman innovatiivisimmaksi tutkimusalueeksi, verkottaa kansallisia tiedeohjelmia, dynaaminen infrastruktuuripolitiikka ja varmistaa tutkimusjärjestelmän uusiutumiskyky.

Suomen metsäklusterin tutkimusohjelman, Wood Wisdomin, kansainvälisessä evaluointiraportissa vuodelta 2002 ohjelmaa pidettiin maailmanlaajuisestikin ainutlaatuisena. Arviointipaneeli suositteli ohjelman toisen vaiheen käynnistämistä, jossa kansainvälinen yhteistyö olisi aiempaa voimakkaampaa sekä aiempaa suurempaa panostamista materiaalitieteen ja puukomposiittien tutkimukseen. Wood Wisdom II -vaihe eteneekin annettujen suositusten mukaisesti. Suomen Akatemia julisti vuonna 2003 suunnatun haun puun materiaalitieteen tutkimukseen. Joensuun puu- ja metsäosaamiskeskuksessa tutkitaan puolestaan arviointipaneelin suosituksen mukaisesti puun komposiittirakenteita.

Biotekniikan tutkimuksen kansainvälisessä evaluoinnissa vuonna 2003 arviointipaneeli kiinnitti erityistä huomiota Suomelle tärkeiden maa- ja metsätaloussektoreiden sekä ympäristön soveltavan biotekniikkatutkimuksen puutteisiin, vähäiseen rahoitukseen ja vähäiseen osallistumiseen EU-projekteihin sekä tieteellisten julkaisujen heikkoon tasoon. Biotekniikan tutkimuksessa maatalous-, metsä- ja ympäristösektoreiden tulisi arviointipaneelin suosituksen mukaan tehdä tähänastista tiiviimpää yhteistyötä yliopistojen ja teollisuuden kanssa. Helsingin Yliopiston koordinoimana perustettiin vuonna 2003 Helsingin seudun biotekniikan koulutusohjelma, joka on usean tiedekunnan ja yliopiston välistä yhteistyötä. Koulutusohjelmassa on useita suuntautumisvaihtoehtoja, joista luonnonvarojen biotekniikka on pääosin Helsingin Yliopiston maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan osiota.

Teollisuuden ja työnantajien Keskusliitto (TT) on päättänyt kehittää työelämän muuttuvista tarpeista lähtevän työvoima- ja osaamistarpeiden jatkuvan Education Intelligence -järjestelmän. Siinä ennakoitaan valtakunnallisesti elinkeinoelämän tulevaisuuden menestysalojen avainammattaja ja osaamistarpeita vuoteen 2015. Toimintaympäristön, toimialojen ja yritysten muutosta koskevan TT:n analyysin (2003 Tulevaisuusluotain) perusteella menestysaloilla perinteiset elinkeinoelämän toimijat muuntuvat oppiviksi verkostoiksi. Yksi näistä on analyysin perusteella jatkossakin metsäklusteri.

Metsäalan korkeakoulutuksen määrällinen ja laadullinen ennakointi -raportin mukaan metsäalan korkeakoulutettujen työpaikat metsäklusterin ydintoiminnoissa vähenevät vuoteen 2010 mennessä, mutta samanaikaisesti ammatissa toimivien metsäalan korkeakoulutettujen lukumäärä kasvaa, sillä koulutusmäärät ovat lähivuosina kaksinkertaiset alalta poistuviin verrattuna. Osa metsäalalle koulutetuista sijoittuu tästä johtuen muiden alojen palvelukseen. Koulutuksen sisältöjä tuleekin kehittää siten, että pystytään aiempaa paremmin yhdistämään korkeatasoinen metsäalan perusosaaminen ja laajaa työelämään sijoittumista tukeva muu osaaminen. Perinteisten työpaikkojen väheneminen näkyy metsänhoitajia kärjistyneempänä metsätalousinsinöörin työtilanteessa, mikä tulee ottaa huomioon heidän koulutuksessaan. Raportin mukaan kouluttajat ja työelämä tuntevat toisensa liian huonosti. Lisäksi kilpailu eri maissa annettavan alan koulutuksen ja eri alojen koulutuksen välillä on kasvamassa. Metsäalan koulutuksessa lähivuosien tavoitteeksi tulisiikin asettaa kansainvälisen ja vieraskielisen metsäopetuksen kehittäminen. Tämän tavoitteenä on mahdollistaa suomalaisten asiantuntijoiden nykyistä aktiivisempi osallistuminen kansainvälisen ja eurooppalaisen metsäpolitiikan kehittämiseen.

Metsäalan konsulttiyritysten määrä on yritys- fuusioiden seurauksena vähentynyt vuosina 2002 ja 2003. Myös valtion tuen varassa tapahtuva metsäalan kehitysyhteistyö on hiipunut. Suuret, maailmanlaajuisesti toimivat metsäteollisuusyritykset tuottavat suurelta osin itse tarvitsemansa asiantuntemuksen, ja konsultointitoiminta on siirtynyt osaksi kasvavia yrityksiä. Tämä on johtanut siihen, että markkinoilla toimivat resursseiltaan suhteellisen pienet konsulttiyritykset pystyvät ottamaan kokonaistoimeksiantojen sijasta ainoastaan kansainvälisten suurempien yritysten alihankintatehtäviä. Useat metsiä ja niiden käyttöä koskevat konsultointitehtävät ovat osa ympäristöalan konsultointia, erityisesti näin on Euroopan unionissa.

Maa- ja metsätalousministeriö ja Suomen Metsäyhdistys ovat käynnistäneet EU:n uusien jäsenmaiden johtavassa asemassa oleville metsäalan toimijoille Metsäakatemia-hankkeen (Forest Academy Finland), jonka puitteissa kehitetään yhteistyötä ja esitellään Suomen metsäsektorin toimintaa.

Huhtikuussa 2003 käynnistyi Joensuun yliopiston johdolla viisivuotinen maa- ja metsätalousministeriön rahoittama Metsäalan tulevaisuusfoorumi-hanke, jossa pyritään ennakoimaan metsäalaa vaikuttavia kehityskulkuja seuraavien 10–20 vuoden aikana. Hanke osaltaan toteuttaa tiedon tuottajien ja käyttäjien vuorovaikutuksen lisäämistä tavoittelevaa osaa Kansallisesta metsäohjelmasta 2010.

Suomen Metsäyhdistyksen ja opetushallituksen yhteistyössä toteuttamaa metsäyhteistyötä metsätietouden lisäämiseksi kouluissa varhaiskasvatuksesta lukioihin on jatkettu. Vuonna 2003 Metsävisa-metsätietokilpailuun osallistui 32 000 nuorta. Suomen Metsäyhdistyksen kyselyn mukaan lasten ja nuorten suhde metsään oli pysynyt mutkattomana ja metsätalouteen pääosin myönteisenä.

Jatkotoimenpiteet

1. Metsäalan koulutusjärjestelmää tulee kehittää kotimaisten tarpeiden lisäksi eurooppalaisten koulutusmarkkinoiden näkökulmasta. Tavoitteena on koulutuspalvelujen kehittäminen metsäklusterin vientituotteeksi.
2. Metsäalan tutkimusta vahvistetaan osana eurooppalaista tutkimusympäristöä. Biotekniikan tutkimusta metsäalalla kehitetään aktiivisesti.
3. Jatketaan metsäalan tunnettuutta edistävää toimintaa varhaiskasvatuksesta lukioihin asti.
4. Edistetään suomalaisen puunkorjuuosaamisen ja -palvelujen kehittämistä kasvavaksi vientituotteeksi.

Suomi on aktiivinen kansainvälisessä metsäpolitiikassa

Tavoitteet

Kansallisen metsäohjelman 2010 tavoitteena on edistää kestävää metsätaloutta aktiivisella kansainvälisellä metsäpolitiikalla, tutkimus- ja koulutusyhteistyöllä sekä metsä- ja ympäristöviestinnällä.

Vuotta 2001 koskeneessa Kansallisen metsäohjelman 2010 seurantaraportissa metsäneuvosto esitti seuraavat jatkotoimenpiteet:

1. Jatketaan yhteistyötä Venäjän metsäsektorin kanssa Moskovan huippukokouksessa maaliskuussa 2002 sovittujen periaatteiden mukaisesti.
2. Valmistaudutaan Euroopan metsäministerikonferenssien Wienin kokoukseen 2003.
3. Selvitetään Euroopan Unionin laajenemisen vaikutuksia metsäsektoriin sekä arvioidaan uudelleen Suomen metsäpoliittisia kantoja Euroopan unionissa.

Toteutunut kehitys

Suomalais-venäläinen metsähuippukokous järjestettiin maiden pääministereiden johdolla Moskovassa maaliskuussa 2002. Kokouksessa päätettiin perustaa korkean tason metsäsektorityöryhmä käsittelemään maiden väliseen metsätalouteen, puukauppaan ja investointeihin liittyviä kysymyksiä. Luoteis-Venäjän kestävä metsätalouden ja biologisen monimuotoisuuden kehittämisohjelman toisen vaiheen toteutus jatkuu kymmenen hankkeen voimin. Ohjelman kolmannessa vaiheessa vuosina 2005–2010 on tarkoitus keskittyä metsäsektorin koulutuksen kehittämiseen ja Luoteis-Venäjän metsäammattilaisten koulutukseen.

Euroopan metsäministerien neljäs metsäministerikonferenssi järjestettiin Wienissä 2003. Kokouksen teemana oli ”Euroopan metsät – yhteinen etu, jaettu vastuu”. Konferenssissa vahvistettiin edellisten konferenssien, erityisesti Helsingin ja Lissabonin päätöksiä. Uusina tee-

moina nousivat esille kansalliset metsäohjelmat ja metsien kulttuurinen ulottuvuus. Wienin julkilausumassa maat sitoutuvat jatkamaan työtä kestäväen kehityksen edistämiseksi muun muassa kehittämällä maaseudun elinkeinoja kannattavan metsätalouden avulla, pyrkimällä lisäämään puun järkevää käyttöä, varjelemalla metsäluonnon monimuotoisuutta sekä torjumalla ilmastonmuutosta Euroopan metsien hiilinieluvaikutuksia edistämällä. Suomi osallistui aktiivisesti neljännen metsäministerikonferenssin valmisteluihin ja vaikutti kokouksen julkilausumiin ja päätöslauselmiin.

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu vuoden 2003 aikana ”EU:n metsäasiat – Suomen kannat” -muistiota, jossa esitetään Suomen tarkistettut linjaukset ja kannanotot EU:n metsätaloutta koskeviin säädöksiin ja toimenpiteisiin. Muistiossa kartoitetaan EU:n laajenemisen vaikutuksia sekä EU:n yleisen kehityksen vaikutuksia EU:n metsätaloudelle. Muistion valmistelu on ollut poikkisektoraalista ja siihen ovat osallistuneet viranomaisten lisäksi myös sidosryhmät.

Vuonna 2000 perustetun YK:n metsäfoorumin (UNFF) tarkoituksena on edistää hallitustenvälisen metsäpaneelin ja -foorumin toimenpide-ehtotusten täytäntöönpanoa ja seurata siinä tapahtuvaa edistymistä. UNFF:n toimintaa kokonaisuudessaan arvioidaan vuonna 2005 sen viidennessä kokouksessa, jolloin tehdään myös päätös siitä, voidaanko neuvottelut maailmanlaajuisesta metsäsopimuksesta käynnistää.

UNFF 3 kokous 2003 Genevessä keskittyi käsittelemään metsien terveyttä ja tuottavuutta, metsiin liittyviä taloudellisia kysymyksiä ja maapallon metsäalan kehittymistä nykyisiä ja tulevia tarpeita ajatellen, joista aiheista hyväksyttiin päätöslauselmat. UNFF:n pääsihteeriksi nimitettiin vuonna 2002 Pekka Patosaari.

Kestävän metsätalouden kriteerit ja indikaattorit -konferenssi järjestettiin vuonna 2003 Guatemalassa. Kokouksen rahoittivat FAO, Yhdysvallat, ITTO ja Suomi. Kokous oli jatkoa Helsingissä vuonna 1996 järjestetylle ISCI- eli kansainväliselle kestävän metsätalouden kriteerit ja indikaattorit -seminaarille. Kokouksessa olivat edustettuina kaikki yhdeksän alueellista kritee-

ri- ja indikaattoriprosessia. Kokous suositti, että FAO:lla ja ITTO:lla tulisi olla keskeinen rooli tiedon kerääjänä ja raportojana, ja että kriteereitä ja indikaattoreita tulisi käyttää raportointivälineenä YK:n metsäfoorumissa ja sen prosesseissa.

Metsät hiilinieluinä ovat edelleen olleet yksi ilmastopöpinusneuvotteluissa käsiteltävistä aiheista. Ilmastopöpinuksen yhdeksäs osapuolokokous järjestettiin joulukuussa 2003 Italiassa ja siellä päätettiin periaatteista, joiden mukaan hiilinieläjä päästökaupassa käsitellään. Lisäksi käytiin keskustelua siitä, miten puuperäiset tuotteet otetaan huomioon ilmastopöpinuksen ja Kioton pöytäkirjan toteutuksessa.

Biodiversiteettisopimukseen osapuolokokouksessa Haagissa vuonna 2002 hyväksyttiin julkilausuma, jonka mukaan monimuotoisuuden väheneminen tulisi pysäyttää vuoteen 2010 mennessä. Samassa kokouksessa hyväksyttiin metsien biologista monimuotoisuutta koskeva laajennettu työohjelma. Työohjelman noin 130 toimenpide-ehdotuksella tähdätään käytännön toimenpiteisiin, jotka tukisivat biodiversiteettisopimukseen tavoitteita metsäekosysteemeissä. Kukin maa päättää itsenäisesti, miten se ryhtyy omista lähtökohdistaan toteuttamaan työohjelman toimenpide-ehdotuksia. Työohjelmassa ovat mukana sosio-ekonomiset kysymykset, metsälainsäädäntö, taloudelliset ohjauskeinot, hyvä hallinto ja metsäalan infrastruktuuriin liittyvät kysymykset.

YK:n kestäväen kehityksen huippukokouksessa Johannesburgissa syyskuussa 2002 hyväksyttiin toimintasuunnitelma, jossa tunnustetaan kestäväen metsätalouden edistäminen kansainväliseksi prioriteetiksi ja siinä tuetaan YK:n metsäfoorumin työtä. Lisäksi erityisesti mainitaan laittomien metsätuotteiden kaupan estäminen, kumppanuushankkeiden ja kansainvälisen yhteistyön vahvistaminen, alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen osallistumisen tukeminen ja eri osapuolien yhteistyön tärkeys biodiversiteettisopimukseen metsätyöohjelman toteuttamisessa. Suomi ja Brasilia solmivat vuonna 2002 toimintaohjelman puitteissa metsiä koskevan kumppanuusohjelman.

Suomi vastasi Liettuan kanssa vuoden 1997 tammikuusta huhtikuuhun 2003 saakka Baltic 21 -metsäsektorin koordinoinnista. Vastuu koordinoinnista siirtyi Ruotsille ja Latvialle.

Suomen kehitysyhteistyössä kansalliset metsäohjelmat ovat olleet keskeinen osa metsäyhteistyötä, sillä ne muodostavat selkeän rungon

metsäsektorin kehittämiseksi ja siten myös sektoriohjelmatyypiselle avulle. Kansalliset metsäohjelmat muodostavat kehyksen, jossa pystytään tukemaan hallitusten välisen metsäpaneelin ja -foorumien toimintasuositusten toteutusta kehityksissä ja edistämään kansainvälisten prosessien vakiinnuttamista kohdemaissa.

Jatkotoimenpiteet

1. Suomi pyrkii siihen, että vuonna 2005 pidettävässä YK:n metsäfoorumin viimeisessä kokouksessa päätettäisiin metsäsojmusneuvotteluiden aloittamisesta. Samalla Suomi on aktiivinen biodiversiteettisopimuksen (CBD) ja ilmastosopimuksen (UNFCCC) metsäosioissa.
2. Suomi pyrkii vahvistamaan EU:n metsästrategian toteutusta ja koordinaation parantamista komissiossa ja eri EU -toimielinten välillä. Suomen kannalta on tärkeää, että komissiossa olisi myös suomalaisia metsäasiantuntijoita.
3. Kahdenvälistä metsäyhteistyötä jatketaan kansainvälisessä metsäpolitiikassa tärkeiden Venäjän, Kiinan, Meksikon, Brasilian, Indonesian ja muiden maiden kanssa.

Alueellisten metsäneuvostojen toiminta vuosina 2001–2003

Maa- ja metsätalousministeriön asettaman 13 alueellisen, metsäkeskusten toimialueella toimivan metsäneuvoston ensimmäinen toimikausi oli vuosina 2001–2003. Alueelliset metsäneuvostot ovat kokoontuneet kahdesta kuuteen kertaan vuodessa. Kaikissa metsäneuvostoissa on ollut laajapohjainen alueellinen asiantuntemus. Noin 20 eri tahoja edustava metsäneuvosto koostuu eri viranomaisorganisaatioiden, metsänomistajajärjestöjen, metsäteollisuuden sekä etu- ja kansalaisjärjestöjen edustajista. Useissa alueellisissa metsäneuvostoissa on toiminut myös työvaliokunta, jonka tärkeimpänä tehtävänä on ollut metsäneuvoston työn valmistelu. Työvaliokuntien työ on ollut teknisluonteinen, sillä kaikki periaatelinjatukset on tehty alueellisissa metsäneuvostossa.

Alueellisen metsäneuvoston puheenjohtajana on toiminut alueen metsäkeskuksen johtokunnan puheenjohtaja ja sihteerinä metsäkeskuksen toimihenkilö. Metsäneuvostojen ensimmäisen toimikauden aikana laadittiin metsätalouden alueelliset tavoiteohjelmat vuosille 2001–2005. Alueellisten metsäneuvostojen päätehtävä onkin ollut alueellisten metsäohjelmien seuranta.

Tyypillisinä esimerkkeinä alueellisissa metsäneuvostoissa käsitellyistä asioista voidaan mainita luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen liittyvät toimenpiteet, metsänhoito- ja perusparannustyöt sekä niihin käytettävissä olevat voimavarat, metsätalouden harjoittamisen kannattavuus,

työvoimakysymykset, hirvieläinten aiheuttamat tuhot ja metsätalouden vesiensuojelukysymykset. Kokousten yhteydessä järjestetyt metsäretkeilyt ja tutustuminen eri sidosryhmien toimintaan ovat vakiinnuttaneet metsäneuvostojen toimintaa alueellisina yhteysverkostoina. Keskustelu ja yhteistyö neuvostoissa on osaltaan auttanut erilaisia metsiin liittyvien näkemysten yhteensovittamista. Alueelliset metsäneuvostot ovat merkittävästi vahvistaneet muun muassa Kansallisen metsäohjelman 2010 seuranta aluetasolla.

Kansallisen metsäohjelman 2010 väliarvioinnin suositusten perusteella metsäneuvosto päätti 3.12.2002 kokouksessaan tiivistää yhteistyötään alueellisten metsäneuvostojen kanssa. Alueellisten metsäneuvostojen kokouksiin ovat vuodesta 2003 lähtien osallistuneet maa- ja metsätalousministeriön metsäosaston virkamiehet. Alueellisilla metsäneuvostoilla on ollut edustajanaan kansallisessa metsäneuvostossa talousneuvos Markku Heikkinen Tohmajärveltä, varamiehenään agrologi Johannes Leppänen Kannonkoskelta. Heikkinen on raportoinut kerran vuodessa metsäneuvostolle metsätalouden alueellisten tavoiteohjelmien toteuttamisesta.

Tarkoituksena on, että uudet alueelliset metsäneuvostot asetetaan toimikaudelle 1.1.2004–31.12.2006. Yhteistyötä metsäneuvoston ja alueellisten metsäneuvostojen välillä on tarkoitus edelleen kehittää.